Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 18 АВГУСТ, 1988 ШУ. ★ № 99 (7602). ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

◆

ЛаьрхIар кхоачашду

Самофинансированеи йиззача хозрасчетеи кердача системагIа болх бе йолаеннача Грозненски Электромеханически завода коллективо доккхий социалистически декхараш тIаийцад пятилетка кхоалагIча шера. Уж толаме кхоачашдара ерригга ший таронаши кхоачамаши оарцагIдаьхад цо. Укх шера цхьаккха бутт дIабахийтабац ше тIаийца декхараш тIехкхоачаш ца деш. Цудухьа XIX Ерригсоюзни партийни конференце, иштта КПСС ЦК июльски (1988 ш) Пленума решенешта жоп а луш, ханал хьалха кхоачашйир предприяте болхлоша дерригача технико-экономически хьокхамий ворхI бетта план. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа цар арахийцар 293 эзар сома маьха товарни продукци, хIаьта заданел совгIа цар маьхалъяьккхай 771 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци.

ЙоагIачул дукхагIа продукци маьхалъяккхарах, бийдал, металл, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах планал совгIа укх шера завода коллективо паччахьалкхенна баь пайда 35 эзар сом ба. Къахьегама овсарле лакхъяра ворхI бетта задани итт процент тIехкхоачашъяьй.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лаьца, хадданза социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIаш хиларца белгалъяьнна я Пожидаев Александр Васильевич керте латтача йиълагIча цеха коллектив.

Деша дай бац

Къаьстта доккхий декхараш тIаийцад Карабулакски химически реагентий завода болхша шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Укх шерралца республикерча промышленни предприятешта юкъе яхье хьалха латташ хьаенай завода коллектив. Бакъда во болх баьб цо дIабахача ворхI бетта. ТIаийцача социалистически декхараш кхоачаш ца дарал совгIа, товарни продукци арахецара ворхI бетта задани 87,5 процент мара кхоачашъяьяц коллективо. Цу юкъа ара ца хецаш йисай цхьа миллиони 67 эзари сома маьха тайп-тайпара химреагенташ.

Самофинансированеи йиззача хозрасчетеи коллектива керттера хьокхам лоархIаш ба пайда бар, къахьегама овсарле лакхъяр. Уж хьокхамаш геттара эсала да цун. Паччахьалкхен планагIа ворхI бетта бе безаш хиннача, баьр 702 эзар сом пайда 139 эзар сома маьха мара бац. ХIаьта паччахьалкхенна хинна зе 563 эзар сом да. Къахьегама овсарле лакхъяра план а 94 процент мара кхоачашъяьяц.

Заводерча цехех цхьаккха а яц паччахьалкхен план кхоачашъеш. Царна юкъе а чIоагIа тIехьаюсаш я уккхаза керттера лоархIача Коломыцев Александр Дмитриевичи Гладких Василий Григорьевичи керте латтача цехий коллективаш.

Хьувкъам-88

ДIалуча ялата дай—цхьа дезал

— Кхашкара хьа а дена укх коа Iодоасса даьча ялата дай дIа латтача Алиев Ювсапа дезал ба, — аьлар Назрановски района «Назрановский» совхоза центральни хьатта заведующе М. Вышегурова. — Уж ба йоачех из лорадеш, цIендеш, дегаш, докъадеш паччахьалкхен амбарашка дIакхачийта гIертараш а.

Из-м атта декхар мичад. Ка йоалий цар?

— Цу гIулакхa шеквала везаш вац, — аьлар заведующе. — ХьалхагIа ялат паччахьалкхенна дIалуш дола гIулакх «массане а юкъара» долча хана цхьанне шоллагIчоа дIатIа-хьатIа а тетташ цIаккха дIадодацар тха гIулакх, уполномоченнеш оарцагIбаьхача а. Е транспорт ца тоъаш хулар, е из ялат тIадотта транспортераш йохар... ХIанз вIалла тхона хало-бала боацаш чакхйоалаш латт из лоархIаме кампани. Паччахьалкхенга дIаяла дIаяхьийтача тоннай цифрашка хьежа мара дезац тха. Уж гIадвугаш а я: дукха ха я тха совхозо ка болча ялатий план кхоачашъяь. ХIанз дIателар — планал совгIа дар да.

Из ялат дIанийдерий уйлаш йий-те сел тешам бенна?

Цу совхозо паччалкхенна дIа мел луш дола ялат. Пхьиле - Къонгий юртарча ялат дIанийдеча пункте гIолла чакхдоал. Хилар со цига а.

— Укх йоачай, оасара баьцай ахканга диллача вIалла бехк баккха хIама дацар «назрановцех», тхо долча бIеха, е тIунал йоагIачул совгIа йолаш ялат денадар, аьнна, — аьлар пункта заведующе А. Теркакиева. — Кхычахьара цу тайпара ялат дахьаш моттиг каст-каста нийс а лу, бакъда, «Назрановский» совхозера дахьар — дукхагIдар хьалхарча классагIа хул. КхоалагIча классагIа вIалла дена а дац цигара.

Иштта тешаме кхоачашду подрядни хьисапе цу хьатта болх беш болча къаьнача механизатора Алиев Ювсапа дезала. 7 саг ва уж — вежарий а йижарий, да а волаш. ЦIаккха а ца йохаш цIена, тайжа ден а бус а болх беш я цар ца хаддаш технически Iунал деш йола транспортераш, кIа дега машинаш, кхыйола техника. Цхьа кIира мара ха йийзанзар цу дезала совхоза план кхоачашъялла (1350 тонн) ялат цу вай ювцача пункте дIадахьийта. Кхы а 1000 тонн дIаяхьийта аьннад царга.

— Дукха машинаш ма ези лоаццача хана иззал ялат 15—16 километр гаьна уллача пункте дIадахьийта. ХьалхагIа-м 10—15 машина а тоъацар цу гIулакха, — ях аз Ювсапага. — Шун масса-й?

— Кхоъ, — аьлар Ювсапа. — ХьалхагIа-м шофер раьза хилацар ший машина тIа совлен килограмм мухь тIабиллача. ХIанз хьажа хьо...

Воалла а воаллар къона шофер Комурзоев Халмарза, рессораш мел сеттад а хьожаш, бухь баьккха ший машина йоттийташ.

— ХIаране 60—70 тонн ялат дIахьу оаха кхаьнне укхазара, — аьлар цо. — Оаха ха вIалла лархIа а лархIац.

Иштта хьинар долаш кагий нах ба цунца къахьегаш бола совхоза шофераш Дзейтсв Мухьмад а Муцольгов Iаббас а.

— Массанена юкъера харжа а хержа хьайийцаб оаха уж тхоай дезала коллективаца — аьлар Ювсапа. — Тхона хеттача тайпара къахьег цар. Иштта лакха хургда цар алапеш а ер кампани тхо чакхъяьккха даьлча.

Ювсап ше цу хьатта техникаца вувзавенна къахьегаш вола цхьа ткъаьх шу да. Дезал а цу хьатта къахьегаш хьалкхийна ба. Цхьаши бIаь метр мара цун гаьна бахац уж. Эшшача хана балха хул дийнахь а бийсан а.

М. КАРАЕВ.

Октябрьски района а бIарччача Грозне а промышленни предприятешта юкъе даим дика къахьегама толамаш доахаш, шерра яьржача социалистически яхье хадданза призови моттигаш йоахаш болх беш я Грозненски электроремонтни завода коллектив. Йоккха а яц из, верригга а кховзткъеи виъ саг, царех хIара кхоалагIъяр кхалсаг а йолаш.

Дог гIоздоаккхаш да завода коллективо дIабахача ворхI бетта гойта хьокхамаш. Кхоачашъяьй дерригача технико-экономически хьокхамий план. 2,3 процент йоагIачул дукхагIа я маьхалъяьккха продукци. Из бахьан долаш предприятена хинна пайда 31 эзар совгIа сома маьха ба.

Завода партбюро секретараца Зверев Иван Павловнчаца чакхдовл тхо предприяте цехашка гIолла. Хьалха ерригга коллектив болх беш хиннача къаьнарча корпусе хIанз къахьегаш пхийтта саг мара вац, вожаш берригаш а керда хьалъяьча цIенача,, сийрдача корпуса чу дIабнгаб. Шозза вIаштIаръяь я из. ШоллагIча этажа тIа болх беш бараш дукхагIча даькъе кхалнах ба. Йоккхийча а зIамигача а двигателий статорашта обмоткаш еш боахк уж. Хьалха хиначул дуккха а дикагIа да къахьегама хьалаш, хIаьта заводерча производства культурах кIезига яздаьдац газета тIа.

Юстаро латтача цхьан боккхача мотора обмотка еш йоалл дикка ха яха кхалсаг. Из я къахьегама а производства а ветеран Стукало Валентина Родноновна. Цхьа шу хьалха пенсе яхай из, бакъда, цIагIа ягIа са ца тувш юхаенай ший хьамсарча коллективе. Тамаш а яц. 1957 шера денз болх беш хиннай из укх предприяте. Укхаза цунна еннай «Знак почета» орден, «Къахьегама ветеран» яха медаль. Из я IX—XI-чен пятилеткай, коммунистически къахьегама ударник. Дуккхаза социалистически яхье котийннай. Тахан ший балха говзал дог раьза а долаш Iомаю цо къонабарашта. Царна юкъе ва цунца цхьан бригаде болх беш вола Теличкин Николай а. БархI шу да цо укхаза къахьега. Укхаза болх беш хиннав цун да, хIанз цунца цхьана электрослесаралла къахьегаш ва воккхагIвола воша. Ший даь а веший а эстафета сийленца дIахьу зIамигача саго.

Р. АУШЕВ.

СУРТАШ ТIА: 1) Электрообмотчица В. Стукало; 2) Къона болхло Н. Теличкин; 3) Кердача цехе болх беш боахк кхалнах.

Автора сурташ.

Къахьегама ресурсаш: мишта пайда эц царех

Таронаш дукха я

Пиъ юрт я Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза чуйоагIаш. Цига нах 25 эзар гаргга саг. Царех цу боахаме къахьегаш ялх бIаьннега кхоачаш саг мара вац. Иззал хургва керттерча даькъе шекара свеклаш кхееш, совхозе кхы тайпа сезонни балхаш деш. Царел совгIа пхи бIаь гаргга ва мах беча организацешка, амбулаторешка, школашка, цхьацца йоккха йоацача предприятешка къахьегаш. Эзар совгIа саг доалахьа бола боахам лелабара мара общественни балха бац, из хьабе моттиг йоацандаь. Вожаш республика, мехка кхыча районашка къахьегаш ба, цига сезонни, кхы тайпа балхаш деш. Соахка, масала, духхьал Урус-Мартановски районера мехка кхыча моттигашка дIаваха цу хьисапе къахьегаш 6992 саг хилар. ХIаьта республика кхыча районашкара дIаухараш а дIалаьрхIача итташ эзараш хургба. Наьха хьакъ дуаш лелараш санна лоархIаш «шабашникаш», «дIаьхача сома тIехьабаьннараш» яхаш тIехтохамаш ду царна цхьаболча кулгалхоша. Цхьан оагIорахьара уж бакъ ба, аьнна, ала йиш йолаш а да. ХIана аьлча, гаьнна дIабаха даьккхача ахчах, уж бахача моттигашкарча советий исполкомий бюджета фондашта IотIакхеташ хIама дац. ХIаьта из хьаIарах тийша ма дий, масала, юрташка газ, хий диллар, керда наькъаш дахкар, кхыдар. «Шабашникех» цу тайпара юртий бюджета фонде юкъедоагIаш хIама деце а, цIабаьхкача из Iоаеш болчарца нийсса соцкультбыта аьттонех пайда эц цар. ХIаьта а царна тIехтоха йиш йолаш хIама дац из. ХIана? Цу хаттара укх тайпара жоп делар «Гехинский» совхоза механика, цхьоалагIча отделене партийни организаце секретара Мусаев Хьасана:

— Хьаэцаргба вай, масала, шекара свеклаш кхею нах. Тха юрташкара уж тхоай совхозе санна района кхыча боахамашка а къахьегаш ба, из культура лелаеш, хьабе кхы болх боацандаь. ХIаьта хьадечох царгара доагIа дакъа, шоай юртий советий исполкомий бюджета фондашка а доацаш, цар болх беча моттигашкарча исполкомий фондашка юкъедоагIа. ТIаккха бехк бий цар? Районера а баьнна кхычахьа болх беш боаццаше а, «шабашникаш» ба, аьнна, ала йиш йий царех? Сона хетачогIа янне а яц. Из цаI да. ШоллагIдар. Совхоза кхыча балхашка болчарца нийсдича, кулгалхой бувцац аз, цар ийду алапеш кепигаш да, ала йиш я. Цул совгIа, хьабе шера ялх бетта мара болх а хилац царна. Цу юкъа мара пайда эца таро хилац къахьегамхочун СССР Конституце оттаьча бокъонех. Больничнех, масала, цу ялх бетта йолча юкъа цамогаш хилча мара ахча лац, пособеш ийъяц, и. кх. дI. ХIаьта бакъахьа хургдар тха совхозе шекара свеклаш лелаерашта мукъагIа (уж хул хIара шера 400 совгIа керттерча даькъе кхалнах), Iай а бе болх хургболаш гIулакх вIаштIехьдаьккхача. Пайда мара зе хургдацар паччахьалкхенна а наха а етта кирпишк ю, хIамаш тега, кхы тайпа цехаш хьайича. Нах балха дIанийсбара дика новкъостал дергдола хIама да арендни, дезала подрядаш. Укх шера арендни подрядагIа лелае 40 гаргга саго доакъара свеклаш дIаийцай, шинне арендагIа совхозагара помещени хьа а ийца кхо бIаь сиргIеи шинари леладу. Дуккха а нах тха боахамгара хьа а ийца хьайбаш дорстадаш ба. Цхьабакъда, из дерригга а кхоачамболаш дац, болх бе безам бола нах производстве дIанийсбара. Цунца цхьана пайда эцанза таронаш хIанз а кIезига яц. Масала, ГаланчIож яха моттиг. Диззача шера шурийна доахан леладе йиш я цига, цигара даьккхача доакъарца кхоабаш. Буц хьахул даьгIенашка юкъерча дегIара саг къайлавоаккхаш. Чоалхане йоацача техникаца хийцца Iалашде йиш я цига хIара хьайбана 30 центнер доакъара единица хургйолаш доакъар. Иза-м Ачхой-Мартановски района лаьтта ма дий, ала мег цхьабараша. Хилча фуд? АрендагIа цунгара хьаэца йиш ецн? Леладе цу хьисапе ийдаци из, масала, Ножай-Юртовски, республика кхыча районашка вIашагIъетталуча бригадаша Московски областа Калининградски районе, мехка кхыча моттигашка? Боккъалдар аьлча, уж массе хана бахача моттигашкарча советий исполкомий бюджета фондашка цар цига даьккхачох отчисленеш еш мича ю, тIаккха цу бригадашцарча нахах а ала йиш ма йий: «шабашникаш», городе баха а болх бе а нах дIанха яьсса йиса юрташ меттаувтае, эрн дисача лаьттах паччахьалкхенна а шоашта уж пайда беш хургдолаш карадерзаде гIерташ цар цига деш дар доккха гIулакх дале а.

Нах балха дIанийсбара дешаш дукхагIа теркалде декхарийла бу тIеххьарча хана колхозий, совхозий кулгалхой. Цу гIулакхага хьежжа планаш а увттаю цар. Цхьабакъда, царех пайда барг ца хилар гуш я уж, царна тIа ювца мероприятеш йийшача. Масала, района агропроме оттаьча плана тIара хьатIа яздича санна, «балха тIа дукхагIа нах дIанийсбара шердергда шекара, доакъара свеклаш, сорго, кхы тайпа арендни, дезала подрядагIа лелае йиш хургйола культураш дIаювкхаш», аьнна хул колхозий совхозий планаш тIа. Иштта дар цу боахаме оттаьча плана тIа а. Сенна язду из дерригга а дергдоацалга шоашта хьалхха а ховшше? Цу хаттара дола жоп лаха деза, из цIенхаштта дош къоастадеча формализм хургйоацаш.

М. ХАМАТХАНОВ.

КОСМИЧЕСКИ ВАХТЕ

ПОЛЕТА ДОАЛДАРА ЦЕНТР. 16 август (ТАСС) Титов Владимирен Манаров Мусаи орбитальни полета 35-гIа кIира дIадоладеннад.

Астрофизически тохкамаш дара программага хьежжа селхан цар «Квант» яхача модула Iилман аппаратурах пайда а ийбеш экспериментий массехк сери кхоачашъяьй. «Глазар» яхача ультрафиолетови телескопа сурташ дахара Альфа Змееносца юхера седкъий долча сигален къаьст-къаьста участкаш хержаяр, «Рентген» яхача обсерваторе телескопаша Центавр седкъий районе рентгеновски пульсарага хьожаш хилар.

«Мария» яхача магнитни спектрометра новкъосталца лаьттан гонахьарча космически сигаленера лакха энергетически электроний, позитроний потокаш юсташ аргIанара цикл чакхъяьккхай.

Таханарча ден распорядкагIа «Мир» яхача комплекса борта тIа дIахо лаьттан хьал тахкара, цун оптически характеристикаш белгалъяхара, 100 километр лакхе аэрозольни тIоана даннеш хьаэцара лаьрхIа физически тохкамаш де лаьрхIад.

Космонавтий докладегIа а телеметрически информаце даннегIа а орбитера болх белгалъяьча графикагIа дIабода.

ПАРТИЙНО-БОАХАМА АКТИВА СЕМИНАР

Вай республике кхаьчай КПСС ЦК Iилман Отдела инструктор В. И. Шкурко керте вола пропагандистски группа. Цунна юкъе ба — СССР Лакхехьарча Совета Президиума законаш кийчдареи кхоачашдареи дешашта йолча сектора заведующи Н. А. Сыроедов, СССР Госплана образованеи культуран отдела начальника заместитель В. Г. Зинин, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий Министерства советник В. Д. Драч. Пропагандистски группа республике енай XIX Ерригсоюзни партийни конференце а КПСС ЦК июльски (1988 шера) Пленума а документаши материалаши наха дIайовзийта.

Пропагандистски группа членаша къамаьлаш даьд В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ, «Красный молот» яхача завода болхлошца, инженерно-технически болхлошца, гIулакхерча нахаца.

* * *

Самардийнахьа КПСС Нохч - ГIалгIай обкома политически дешара ЦIагIа хилар республика партийно-боахама актива а дешара тайп - тайпарча формай пропагандистий а семинар. XIX Ерригсоюзни партконференце а парте ЦК июльски (1988 ш.) Пленума а документаши материалаши дIайовзийташ гулбеннарашта хьалхашка къамаьлаш дир КПСС ЦК пропагандистски группа членаша — КПСС ЦК Iилман Отдела инструктора В. И. Шкуркос, СССР Лакхехьарча Совета Президиума законаш кийчдареи кхоачашдареи дешашта йолча сектора заведующе Н. А. Сыроедова, СССР Госплана образованеи культуран отдела начальника заместитела В. Г. Зинина, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий Министерства советника В. Д. Драча. Цар жоп делар гулбеннараша даьча дуккхача общество революционно кердаяккхара, перестройка теории практикеи кIоаргъяра, парте чурча вахара демократизаци яра, экономически реформа чакхъяккхара, хIанзарча этапе къамашта юкъера гIулакхаш дегIадоаладара парте беча балха доагIаш долча хаттарашта.

Семинара балха юкъе дакъа лоацаш хилар КПСС Нохч - ГIалгIай обкома секертарь С. М. Беков.

ГIОННА БОЛЧА БОАХАМЕРА—ДУКХАГIА ПРОДУКЦИ

Халкъа вахара хьал тоадара эггара хьалха эшар кхачан дика продукташ я. Кхачан программа кхоачашъеча боккха лоархIам болаш да промышленни предприятей, гIишлош еча организацей, кхычар гIонна дола юрта боахамаш. Уж боахамаш дохк болхлойн гIулакхера нахи дулхаца, шурийца, баьцадаарашца, коартолашца Iалашбара.

1987 шера декабрь бетта «Предприятей, организацей, учрежденей гIонна болча юрта боахамех бола» КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцам тIаийцачул тIехьагIа чIоагIа дегIадаьхкад уж боахамаш.

1978 шера денз 1988 шера кхаччалца йолча хана республике хьахиннаб 50 юрта боахам. ХIаьта 1988 шера 1 июль тIакхоачаш — 80. Царех 8 боахам мехкдаьтта промышленноста министерства, 7 боахам хьун боахама министерства, 5 боахам чурча гIулакхий министерства ба.

Цу боахамашкара хIара шера болхлошкеи гIулакхерча нахагеи кхоач эзар тонн гаргга дулх, 500 тонн шура, 50 тонн чкъаьрий, 20 тонн модз, кхыйола продукци.

Городе бахача наьха цхьан сага сих 1987 шера гIонна долча юрта боахамашкара кхаьчар 1,7 килограмм дулх, 0,9 килограмм шура. Бакъда, из геттара кIезига да.

Укх тIеххьарча шерашка чIоагIа лакхденнад цу боахамашка нокхарий леладелга. 1988 шу дIадолалуш цу боахамашка 3 эзар никх бар. Цул совгIа, гIонна долча боахамашка республика колхозашкеи совхозашкеи доаккхачул дукхагIа модз а доакkх.

Цу боахамашка шерлу чкъаьрий леладу Iамарч. ХIанз цар дIалоац 156 гектар лаьтта. Бакъда долаш долча Iамашкара чкъаьрий кIезига доах. Дуккхача боахамашка ма доагIара вIаштIехьдаьккха лувцац чкъаьрий, Iамарч кулгалхошта салаIара йола моттигаш а хинна дIаайттад.

ГIонна дола юрта боахамаш дегIадоаладара царна предприятешеи организацешеи новкъостал дой а, доккхий кхоачамбоацараш да цига.

ГIонна долча боахамашта тел дIакхайса дада во лаьтташ, цар бац кхоачамболаш квалифицированни болхлой, дIадув фу дац, удобренеш, доакъар, хьайбаш леладе помещенеш яц. Цу дерригне ма йоагIара продукци яккхийтац, из хьаяккхарга дIадодар дукха хулийт, боахамашта зе ду, хьайбай продуктивность лоха хилар бахьан долаш хьайбаш дукха довш хиларагIа 15—20 процент дулхи кхыйола продукции йов.

ГIонна долча боахамашкарча дукхагIдолча хьайбаех бизза пайда эцац. «Грознефть» объединене «Нефтяник» яхача совхозе дукккхача шерашка дахка доахан деттац, хIаьта цига 150 етт ба. Кхыметтел цар кIезига мара шура ца луш хилча а, мехкдаьттахошка цу боахамгара шура кхоачаргъяр. Предприятей, организацей, учрежденей гIонна болча юрта боахама специфика кхачан отходех хьакхарч кхаба йиш йолаш я. ХIаьта цу боахамашка дуккхача шерашка хьакхарч тIакхеташ яц.

Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совете дулх даккхара цу боахамашка енна задани кхоачашъеш яц.

1987 шера цу боахамаша ехкача юрта боахама продукцех 1405 эзар сом зе хилар, цох хьайбай продукци йохкарах 1308 эзар сом а хулаш. Зе деш чакхъдаьккхар дIадаха шу 45 гIонна болча боахамо, вешта аьлча, дерригача боахамех 56 процент дараша.

Эггара дукхагIа зе дир «Грознефть» объединене «Нефтяник» яхача совхозо — 297 эзар сом, «Грознефтеоргсинтез» — 490 эзар сом.

Предприятеши организацеши самофинансированегеи самоокупаемостагеи яхаро сихдергда кагий, зе деш дола боахамаш дIа а даьха, доккхий боахамаш дохкалга, предприятеша уж пайда лургболаш хилийтара гIо делга.

Республика предприятешка гIонна долча боахамий продукци нийсса дIа-хьа екъара порядок оттаьяц, учет толхаяь лелаю, отчетни дисциплина хано дIадехарашка хьежжа яц.

ГIонна долча юрта боахамашта оттаяьй 29, 24 (подсобни) форма йола отчетность. ГIонна болча боахама балхах йола паччахьалкхен отчетность хьачуялара массаза а тIехьайоах «Серноводск-Кавказский» курорто, республика Госагропрома, РСФСР мелиорацеи хин боахамеи министерства предприятеша, «Красный молот» заводо, кхычар. ХIаьта цхьайолча предприятеша, подсобни боахам вIашагI а теха, цар беча балхах йола отчеташ лац паччахьалкхен статистика органашта. Из бахьан долаш статистика управлене даннеши министерствай а ведомствай а даннеши цхьатарра яц.

ХIара кулгалхочун гIулакх да юрта боахама продукци дукхагIа яккхара, дика учети отчети еча дисциплина хургйолаш хIама де.

Е. ПОПКОВА,
статистика республикански управлене начальника заместитель.

ХIАРА шера пачхьалкхен плани тIаийца социалистически декхараши тIехкхоачашдеш хьайоагIа Грозненски «Дружба» яхача картонажни фабрика коллектив. ДIабахача ворхI бетта задани кхоачашъярах хаал хьалха рапорт делар цо.

Уж производственни толамаш хьакхолларахш ба шоай хьинар кхо ца деш укхаза къахьегаш бола дукха болхлой. Царех цаI я къахьегама ветеран, кагирхой хьехамча Галаева Лиза. Ше хьаеш йола продукци тIехдика хулийт, хIара сменагIа нормаш 130—150 процент кхоачашъю цо. Цудухьа предприятерча болхлошта юкъе эггара хьалхарчарца рапорт делар цо пятилетка хьалхарча кхаь шера задани кхоачашъярах. Иштта болх беш хиларах хIара шера шелелаеш йола коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи чIоагIъеш хьайоагIарех я Лиза.

Дукха ха яц цу фабрике Джамалдаева Хадижат балха этта. Шийна цкъа хьахьийхар шозлагIа хьалхадаккхаца дезаш дика хьаэцаш, хала хиларах балхах бIукъожабеш йоацаш, хьинаре къахьегарах лоаццача хана караерзайир цо склейщица специальность. ТIаккха яхье хьалхалаттарашца къувса йолаелар из.

Ткъаь кхоъ шу дизад цу цхьан фабрике Бангашев Ахмед Саидовича къахьега. Склейщика ученик волаш болх бе волавеннача цо массехк балха говзал караерзайир. Цул тIехьагIа даим социалистически яхье хьалха а латташ, ше башха-дика производственники организатори хилар дIахьекхар цо. Шийн опыт дог раьза долаш дIалора цо къонача болхлошта. Цудухьа Ахьмад склейщиккий бригадана керте оттавир. Из бригада чIоагIа тIехьаюсаш яр. Шийх бенна тешам цо боабанзар. Дукха юкъ ялалехьа социалистически яхье хьалха латташ дIайолаелар из. ХIанз хIара сменагIа нормаш 140—150 процент кхоачаш а еш къахьег бригада коллективо. Иштта цо толамаш дахара керттера бахьан да бригадерча болхлой къахьегами царна юкъера социалистически яхьа кулгалхочо кхетамца вIаштIехьяккхари царех хIаранегара доаггIар цо хьадехари.

СУРТАШ ТIА: 1. Къахьегама ветеран Л. Галаева; 2. Склейщица Х. Джамалдаева; 3. Бригадир А. Бангашев.

И. ПЛИЕВА сурташ.

Халкъа тIахьожам

СОЦИАЛЬНИ ДЕШАШ — ТЕРКАМА КIАЛ

Экономике толамаш дахар эггара хьалха социальни гIулакхашца дувзаденна да. ДегIаахар сихдеча парте лоархIамегIа йола фактор лоархI социальни сфера. Кхыча бесса аьлча, экономика эфективность лакх ца йича, из дегIаахар сих ца дича наьха хьал - таро тоае йиш яц. Уж шоайла вIашкадоагIаш хIамаш да.

Мадарра дийцача, массанахьа а дукхагIа теркам тIаахийта баьннаб социальни инфраструктура дегIайоалаяра. ТIеххьарча хана цу деша дукхагIа йоакхо е яьннай республика халкъа тIахьожама органаш а. Фусамаш, соцкультбыта объекташ хьалъярах е гIулакх деча сфера предприятей балхах лаьца дош шоай денна повесткана юкъе ца хьош цхьа комитет е дозорней группа яц.

ЦIагIа эшаш йола хIаматика чу нийс ца елча, бохам а хиле дIавода хIара эцархо. Цу хана торговлен вай раьза хилац, бакъахьа а хилац. Бакъда, вай къа а хьийга хьадаьккхача ахчах хьаэца хIама ца хилара, дукхагIча даькъе бехке промышленность я. Наха хоатташ дараш предложенеел хьалхадаьннад, кхыметтел лоадам боацача товарашта а. Цудухьа тика тIа даьхкача лаьрххIа эца дагахинна товар кора а ца доагIаш, кхоана эшарг ма йий, аьнна, вай хьаэц воашта кулг-кIала нийсденнар. Тамаш ялла хIама деций яр: вай республике я тайп-тайпара товараш, цу юкъе басарий растворителаш а арахецаш йола йоккха «Грознефтеоргсинтез» яха объединени. Амма, тикашка массаза а хилац хьаэца растворителаш. Уж а тIаннйсделча, кхоана эшарг ма йий, аьнна, шортта хьа а нийца дIаяхка езаш хул.

Заводской района халкъа тIахьожама комитето лаьрхIар цу объединене ше хьадеча товарашца рынок миштта Iалашъю хьажа. Цунца цхьана хьежар наха хоатта товараш арахецача кхыча предприятей балхага а. Дозорней ха безам бар, масала, тIеххьарча шин шера цар хьа а яь торговле мел продукци дIаеннай.

Тохкам бича гучадаьлар гIулакха да веларгвоацаш долга. Иштта промышленни предприятех ворхIне кхоачашйинзар халкъа эшаш дола товараш арахецара йола задани. ПланагIа йоагIачул 1,4 милилона сом маьха наха чIоаггIа хоатташ йола продукци дIа ца луш йисар, масала, радиотехнически завод, кондитерски фабрика — 60 эзари, «Чечингрыба» объединени — 401 эзари сома маьха продукци, иштта кх. дI. ГIишлон материалаш республике чIоаггIа дефицит йолча хьале наха эшаш дола товараш арахецара планаш хадданза кхоачаш ца еш хьайоагIа КСМ-1 (гIишлон материалаш хьаю комбинат) коллектив.

Лакхе белгалъяьхача фактаех лаьца дийцар дукха ха йоацаш хиннача халкъа тIахьожама Заводской районни комитета заседане. Укхаза дийцар «Грознефтеоргсинтез» объединене массане хоатташ йолча хIамай ассортимент шеръяра болх эсала лелабелга. Масала, СССР 50 шу дизара цIерагIча химзаводе шерагара - шерага арахец полиэтиленах хьаяь цхьан тайпа изделеш. Эцархой раьза хургболаш яц кондитерски фабрика арахецаш йола продукци а. Из нийслу укхаза, хаIнз а халагIдола балхаш кулг-кара деш доландаь. Цудухьа дукха дIаух кадраш, кIезига ба лакха квалификаци йола специалисташ. Администраце тIахьожам лоаттабац арахецача продукце дукхалла а дикалла а.

Цхьайолча хана торгови сете наха хоатташ дола товараш лоаттадара договорни декхараш кхоачаш ца деш дус, духхьала цу гIулакха жоп дала дезарий бехктокхам ца хиларах. Тохкам баьрашта Шерипова цIерагIча завода складе кора ма даьдий, торговле эша а эшаш доацаш дола, 8 эзар шуша уайт-спирити 50 эзар совгIа шуша растворители. Халкъа тIахьожама Заводской районни комитето промышленни предприятей кулгалхошкара хьадиййхар наха хоатташ дола товараш арахецара укх шерара планаш тешшаме кхоачашъяра де мел дезар хьаде, аьнна.

Халкъа тIахьожама органашта тахан хьалхашка латтача декхарех керттердар — бахача наха фусамаш хьалъяра гIулакх миштта леладу хьажар. Из программа кхоачашъярах тийша дукха да городашка а юрташка а перестройка толаме чакхъяккхара. Дагадохарах ала деза, юрташка соцкультбыта объекташ, бахача наха фусамаш хьалъяр сихделга, парте тахан дIадехаш гIулакх долга.

Ачхой - Мартановски района халкъа тIахьожама комитето техкар «Новосельский» совхозе хIаране 18 квартира йола ши цIа хьалдара балхаш миштта дIахьош да. ГIишлош хьалъеча хиннача дозорнеша гучадаьккхар укхаза балхаш эсала чакхдоахалга, цIенош проектага хьежжа хьалдеш доацалга. Укх шера пхе бетта планагIа доагIар 190 эзар сом долаш Ачхой - Мартановски МПМК-с карадерзадаьр 142 эзар сом мара дац, е 74,2 процент. Кхыча тайпара хила а йиш ярий из, нагахьа санна объекташка даим болхлой тоъаш ца хилча. Цу тIа, гIишлонхоша дукха брак ю шоай балха тIа, тIехьагIа из дIаяккха сагота а бац. Цу дерригне шеквоах объекташ ханнахьа эксплуатаце дIалургхиларах. Ачхой - Мартановски района халкъа тIахьожама комитето хьадиййхар Ачхой-Мартановски МПМК начальника декхараш кхоачашдеча М. Ясаевгара лоаццача хана гIулакх бокъалгахьа даккхара де мел дезар хьаделга, объекташ оттаяьча графикагIа эксплуатаце дIаяла езилта.

Нах фусамашца Iалашбара проблема йиййцар Веденски района халкъа тIахьожама комитета заседане. Тохкамаш даьраш яр Веденски РАПО-и цун предприятеши. Ерригa хьаийцача бахача наха фусамаш хьалъяра йола планови заданеш кхоачашъю. ТIеххьарча хана шерра даьржад индивидуальни гIишлош хьалъяр: тIеххьарча шин шера наха дIаденнад 108 гектар лаьтта, царех 40 гектар хьаийцараш ба шоашта цIенош хьалде лаьрхIа бола дезалаш.

Хьинаре новкъостал ду цIенош хьалдераштa Веденски сбербанко, царна ахчан ссудаш а телаш. Ленина цIерагIча колхозе 102 дезала дIаденнад цIенош хьалдара лаьтта, новкъостал ду транспортаца.

Цунца цхьана укх боахаме гIожа телхаю бахача наха лаьтташ, квартираш екъара, учет лелаяра бокъонаш. Телхаю фусамаш эшарий аргIа, цар спискаш массанена а гургйолчча хьалтохац, цхьаболча наха заявленешта регистраци яц. Сбербанно ссудаш дIател ца доагIарашта.

Веденски РАПО инженерни служба́н Веденски МПМК-ан бехкагIа хьалде дола а ца деш латта дукха ха я мехлесхоза болхлошта лаьрхIа 35 квартира хургйола цIа.

Цу дешах лаьца шерра соцам тIаийцар халкъа тIахьожама Веденски районни комитето. Фусамаш, лаьтташ декъача, учет лелаеча гIожа нарушенеш ярах Ленина цIерагIа колхоза председатела И. Исмаиловаи керттерча агронома Д. Цокаеваи выговораш техай.

Н. ВАСИЛЬЕВА.

КОНСТРУКТОР

ОЧЕРК

Сага творчество хадданза йола процесс я, цхьа хаьдда йолча хана цхьа керттера лостам хул цун. Iамархана лостам технически ба. Цо доккхал ду тракторах, комбайнах, автомашинах. Цунга массаза а хулар тайп-тайпара бытовой прибораш, уж тоайора. Цунна керттера дага яьллар электроника яр. Из яр Iилма-технически революце ха.

Iамархан хьежар керда диллача суртага. Раьза хилανзар цунна, хьалха хиннараш а санна, сихха дIаюстар кхессар цо из.

Керда идея хьатIаэца, керда декхар оттаде атта да, бакъда из кхоачашде чIоагIа хала хул. Цига кIоарга а тайп - тайпара а знанеш, йоккха опыт эш. Iамархана хьалха дайзар из дерригa а, хьачулаьцар знанеш. Цо дика дешаш чакхъяьккхар школа, шин предмета «дика» аьнна оценкаш яр цун, вокхарна — «тIехдика». Город Орджоникидзе Къулбаседа Кавказа горно-металлургически институте дешаш вар из, электро - механически факультете. Ше дешар практика шаьрдара «Электроцинк» завода слесарь волаш цхьан шераи ах шераи болх бир цо. ЛаьрхIа варгвоацаш дукха да институте пхе шераи ах шераи дешаш цо Iомадаьр. КIоарга чулоацам бола преподавателий Кузнецова, Штейнцайта лекцеш, Iилман кружоке яь выступленеш, профессора Калева кулгал деш хиннача Iилман-технически конференцешка теорехи машинаш хьаяра технологехи хIара шера хинна докладаш, новкъосташца Сланов Сашийца, Тазиев Майрбекаца, Чухланов Василеца хинна къувсараш...

Ше тIеххьара даьча чертежага хьежар Iамархан, массехк штрих йир. КIирвенна хьежар из царга... тIаккха хьал а гIетта халхавала волавелар. Цу хана пляже салоIаш хиннараш цецбаьнна хьежар цу гIийлача сагага.

Юххера а хала проблема къоастае вIаштIехьдаьлар, Iамархана лайра из чертежаш тIеи металла тIеи яккха, отпуска массехк ди мара дика деце а. Iамархана лаьрхIар сиха цIаваха, заводе кхача. Дукха ха ялалехьа цун бе кхаьчар изобретени яь авторски свидетельство. «Балха фента хир хаьдадий хьажара автоматизаци елга» яхаш яр цун цIи. ГIадваха а вела къежаш а вар Iамархан. Из изобретени е дагадехар цунна подъемника тIара автобус чуеча. Зулам-м даланзар цох, бакъда дала тарлуш-м дар. ХIанз, Iамархана изобретени яр бахьан долаш, из производствана юкъеяхийтарах цу тайпара хIама вIалла хургдоацача даьннад. Автоматикас ший ханнахьа хьахайт балха фента хир хаьда хилар.

Из «Автоспецоборудование» опытно-экспериментальни завода керттерча конструктора заместитела Горбаков Iамархана цхьа хIама мара дац. Цун вож изобретени «Автобус айяра йолча синхронизаце механизм» яхаш я. Цо Iалашду стойкай болх цхьан ханна белга. Йоккхий автобусаш хьалъийю массехк стойкаца (кулгашца). Каст-каста нийслуш хIама да автобуса цхьа оагIув вокхал сихагIа хьалъайлуш, тIаккха из хаьнарйоалаш. Из кхераме да. Автобус айярга хьажар бIарга Iуналах деш дар. Iамархана изобретене вIаштIехьдоалийт автобус цхьатарра цхьан хана хьалъайе, хаьнаръялийтац.

Технически прогресс сихъяра бехктокхаме декхараш оттадаьд КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума парте XXVII съездо. Уж декхараш кхоачашдулургдац ерригача коллективо низ тIабахийта къайхийгача мара.

«Автоспецоборудование» завода конструкторий коллектив йоккха яц: Говнидзе Борис Александрович, Захареев Сергей Витальевич, Железняк Геннадий. Центральни проектно - конструкторски бюро (Москва) сотрудникашца цхьана завода конструкторашта карагIдаьннад йоккхий проблемаш къоастае: подъемникий оригинальни конструкцеш оттае а яь кхоачашъе. Ленинградски автомобилисташца шоллхача «Икарусашта» йола подъемник хьае вIаштIехьдаьннад. Цу подъемника кIийлен тIа хьалъяь вай мехка цаI мара йоаца «Икарусашта» технически гIулакх дара лини я Ленинграде.

Заводской конструкторашa хьа а яь, производствана юкъеяхийтар дунен тIа арахеца ерригача маркех йола автомашинаш хьалъайлургйола подъемник. Заводской конструкторий ерригa разработкаш дунен стандартий боараме кхоачашъяь я. Бакъда гIулакх практически кхоачашде дезача дIакхаьчача кIезига йоацаш духьаленаш овтт. Царех керттера да эшача маркай металл ца тоъаш хилар, керттера декхар: металли электроэнергин кIезигагIа дIа а дохийташ, цхьан ханна подъемникий дикали тешами чIоагIбелга кхоачашдергдола комплектующи деталеш тоъац.

Конструкторашa, эспериментальни цеха болхлоша дукха къахьег цу гIулакха моттигера таронаш лохаш. Бакъда тишача хIамах цIенадар хьаде йиш хилац. Из хадданза дагадоал Iамархана цун новкъосташтеи.

Поезд сиха йодар Къулбаседенгахьа. Чархаш цхьа тарра ду тата хьахозар. Корах арахьежача гора юкъерча Россе пейзажаш. Пассажираш купешка цхьацца хIама деш бар: цхьабараш хIама даа кийчлуш, вожаш газет, книжка дешаш бар. Iамархан латтар корах арахьежаш, цунна гора сиха юхь — духьалара дIаювла гаьнаш, телеграфни бIоагIий. Бакъда цо уйла еш хиннар кхыдар дар. Шийн дагахьа из заводе, директора кабинете вар.

Горбаков Iамархан керттерча конструктора заместителалла оттавича, цун йоакхо е езаш дола хIамаш дукхагIа хилар. Цо юкъарчал доацаш жоп лора конструкторий, технологий балха (производство технически кийчъяр, оснастка оттаяр а хьаяр а, технологически процессаш оттаяр). Цунна тIачIоагIъяь яр стандартизаце отдел, кхы цхьайола отделаш. Цул совгIа цо къоастаде дезаш дар завода юкъара цхьадола декхараш а.

— Москве гIол, — аьлар цунга завода директора. — Цига цхьан заводаца вайна пайдане гIулакх тоссадала таро я. Фуд хьажал, цIаьеча хьадувцаргда Iа.

Цудухьа водар Москве. Ше хьоча гIулакхаа уйла йора цо. Из гIулакх лоархIаме а уйла яйташ а дар.

КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленумои парте XXVII съездои оттадаь доккхий декхараш къаьнача методашца кхоачашдулургдолаш дац. Уж кхоачашдара, дукккхача кхыча пердприятешка а санна, «Автоспецоборудование» заводе тишъенна оборудовани цIеначунца хувца еза. Пятилетка планагIа тишача оборудоване 242 единица хувца езаш я. Министерствас договорагIа 10 единица мара лац. Нагахьа санна иштта мара оборудовани кердайоаккхаргьеце, из итташ шерашка йIаьхлургья. ТIаккха фу де деза?

Из дара Московски заводо кийчъе еза кхоачамхиллал токарни, фрезерни, сверлильни станокаш. Уж шийна цо кийчъярах «Автоспецоборудование» заводе Московски завода цIенош деча комбината эша оборудовани кийчъе еза.

Технически прогресс сихъяра декхар кхоачашдара, боахам кердача тайпара лелабара дола цхьа гIулакх да из.

Ах шера оборудоване тишачарна метта 53 единица оттаьй. Царех 30 арахьара тIаена я кхыча предприятешца духхьалара бувзамаш хиларагIа. Iамархан раьза ва цу гIулакхашка ше кепте латташ хилара, КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленума, парте XXVII съезда решенеш тIа оттадаь Iилма-технически прогресс сихъяра, кардинальни экономически реформа яра, советски общество социально-экономически дегIаухалга сихдара декхараш кхоачашдеча юкъе дакъа лоацаш ше хилара.

- Ка йоалаш хилар Iамархан ваха гIулакх. Дукха ха ялалехьа Московски заводера викалаш баьхкар Грозне. ВIаши пайдане хургдола гIулакх дийцар.

Завода парткома кабинете сатийна яр. Партийни балха хьакъехьа дагабоалаш бар парткома секретарь Головванови цун идеологически балха участкана бехктокхаме вола заместитель Горбакови.

«Ульяновски областа политически экономически дешара система эргаяккхарах болча» КПСС ЦК соцамга хьежаш вар парткома секретарь. Газета хьалхарча оагIо тIа арадаьккхача цу документа кIоаргга теркам тIабахийтабар цо.

— Дийшадий Iа ер? — хаьттар цо Горбаковга. — Кастта хургйолча отчетни собране вайга а хоаттаргда фу даьд оаша, аьнна.

КIеззига уйла а яь, Горбакова аьлар:

— Эргалонаш еш да аргда вай а. Дерригa хьаийца.

— Дерригa хьаийцача? Цунах, воше, кхоачам бац. хIанз хиланза даргдоацаш да нахацара хьадда дола гIулакх.

Секретара духьал ала хIама дарий заместитела. Из-м ала а гIертавацар. Дага-дага дехар дувцачара хаьддача къамаьлашкеи гIулакхашкеи доала ха кхаьчай. Из дара ха деза нах миштa бах, наха фу эш, фу къувл. Эггара хьалха из доагIа коммунисташта. ДIадахача шера дика кийчъяь дIайинхьар партийни собрани. «Цига оттадаь дош дар» «Сон перестройкеи» яхаш, йIаьххача хана а чIоагIа лаьрхIа а кийчъяьяр из. Парткома членаша вIашагIа а кхийтта, дийцар хIара коммунистаца. Цо перестройка миштa кхетаю, перестройкана къаьстта ше фу ду, из миштa вах, болх миштa бу, производство дикагIа вIаштIехъяккхара фу даьд, коллективе моральни дика климат хилара фу де деза дувцаш, къамаьл хилар.

Уж материалаш вIашагIа а теха, цар кIийлен тIа оттайир доклад. Собрани иштта кийчъяр бахьан долаш къоастаде йиш хилар керда лостамаш, политически экономически дешар эргадаккхара формаши методаши.

— Идеологически перестройка дуккхача даькъе экономически перестройках тийша я, — аьлар Голованова. — Уж цаI шоллагIчох тийша я.

— Из иштта дале а, укхаза аз керттера лерхI экономически перестройка, — авлар Горбакова. — Из ца хилча идеологически перестройках ала хIама дац. Хьаэцаргья вай, воай завод. Вай воай болхлой тIахьех низ болчогIа болх бе, яхаш. ХIаьта из дара эша таронаш хилийтац. Балха овсарле лоха йолча оборудованеца болх байт, металл кхоачамболаш хилийтац, къаьстта бетта хьалхарча декаде. Геттара сихделе кхоачашъю бутт чакхбоалаш план. Масала, хьалхарча ах шера план завода коллективо кхоачашийр, бакъда пайда хьакхачанзар, хIана аьлча вай продукци дIаийцача потребиталаша ахча хьадайтанзар. Из бахьан долаш материальни поощрене, вахара бытовойи культурнии хьашташ кхоачашдара таронаш хилац. ТIаккха иштточа хьале хала хул сага дегага кхача.

— Iа мел яхар-м бакъда, хIаьта а цхьаккха хIама дулургдац, аьнна, Iоховша йиш мичай.

— Иштта яхац аз. Воашта могар даьд вай, дерг а да. Со-м веннавар халонаш увтт вайна хьалхашка, ала.

— Хала дале а, болх бе беза.

Бергба вай болх.

И. ШАРИЕВ.

Кхачан программа кхоачашъяр — хIаране декхар

ПОДРЯДАГIА БОЛХ БЕШ БАЛАРЕ...

Дика дIадоладаь наха а Iаьдала а пайдане хургдола хIама дIабIарахьежжаше а доадеш, дохадеш моттигаш нийслу. Цу тайпара моттиг гургья шоана Наьсарерча Пхьиле - къонгий юрта ара БIоргIа-каша гаьнна йоацаш уллача оалхазарий ферме шо долхе. Сел дашхаш дувц адрес, атта корайоагIаргйоацача из улландаь. Лакхача гувнашта юкъе чукхийттача метте улл из. Цу тIа гаьнаш, хьуна кIотаргаш а я из дIахьулъеш.

Лоацца аьлча, хоза Iалама миIинг я цо дIалаьцар. Юххе уллаш массехк зIамига Iамилг а ба чкъаьрий а чулелаш. Цхьа хьинар дола таханара фермер цига доал деш валаре-м, гаьнна дIахозаргьяр цу моттиге цIи.

Волаш-м ма вий цига фермер хила мара ца везаш кийчча саг — Ганижев Саламхан. ХIаьта а цун бе даллац цу ферма «ко а дIоагIа» а. ХIана аьлча, застойни ханашкарча системагIа вIаштIехьбаьккхача тайпара, хувцаденна хIама доацаш дIабодаш ба укхазара болх. Цудухьа цо луш пайда а бац.

Иштта, вай лакхехьа аьннача тайпара, доадеш латт «Назрановский» совхозе дIадоладаь из гIулакх. Бройлераш яха дулха котамаш я укхаза кхееpаш. ЙоаггIача тайпара кхоаба а кхобаш Iунал а деш уж лелаеш хилча, хIара кхо бутт массаза бала 2 килограммага дIакхоач царех хIаране дозал. Укхаза — цхьан килограммага а кхачац. ДегIа эша а еле, заьлза хул цу ферме хьалкхеяь бройлер. ШоллагIча квартале кхеяь дIаеннараш а яр иштта эсала. План а йоагIачул ах кхоачашйинзар.

Дукха ха йоацццаш инкубаторера ди-бийса даьнна 20.000 кIориг ера цига. Дошув мо къегача бархата бургицалгаш йича санна йола уж дIайхача отараш чу дIахийцача тхона хоза а дика а хийтар. Бакъда, птичницаш Е. Семенюк, М. Темербиева, хIаьта ферма заведующи ше а Iаяха раьза бацар цу гIулакха.

— Хьадийл, — аьлар Ганижева, — тха «ялата складе» гIоргдар вай.

«Склад» яьсса я. Кхо-диъ галий хиллала ишк а тувхараш а вIашагI а эяь, «комбикорм» я ала йиш йоацаш цхьа хIама яр хьахьокхаш. Из а нахагара йиийха енай. йоахар.

Из хиннад цар кIоригашцара сакъердам боабаьр. КIоригашта-м лаьрххIа тайп-тайпара комбикорм хила ма езин, къаьстта уж онда яллалца.

— ХIанзарчоа-м цхьа бахьан дIаIехаергья оаха яраш, — йоахар птичницаша. — Бакъда, кIеззига йоаккха а хинна, яра доакъара сутара йийрзача хана къахет тхона акхарех.

Юса а юс бройлераш цу ханна ах-меца. Заведующи комбикорм еха шоай совхозе, хIаьта кхычахьа дIаудаш леллаше а котамаш дулха дIаяла еза ха а хьатIаотт...

Вай йийцача кIоригий хIанз 1,5 бут баьннаб. Иззала кхы ха яьккхача цу фермера «дIаяха» еза цар. Цу котамий конвейер а ший тайпара я: инкубатор — ферма — дулха цех. Ши пункт-м дика яр цу конвейера (инкубатори цехи), юкъера яр я-кх гIулакх юхадеттар. Керттера бахьан — доакъар ца таъар.

Мел доакъар эш дийнахьа цхьа бутт ах бутт баьннача хIара котама, аьнна, таблица тIа хьежача цецваллала моцал я цу оалхазарашка укхаза Iовшийтар. ХIара котама хIара денна 100—110 грамм комбикорм эш. ДIалархIал 20.000-нена из мел еза — 2 тонн совгIа. ХIаьта иззал доакъар укхаза котамашта кIирагIа а хилац.

Цудухьа котамаш дегIа эсала хиларал совгIа, маьлхара а хул. Мел дулх дулларгдате цар Iаьдала дIалучa хана? Из хIанзехьа ховш саг вац. Бакъда, хIанз мо мара уж ца кхоабе — совхоза цар пайда лургбоацалга-м бакъда.

ГIулакх тоалургдар, аьнна хет, нагахьа санна цу фермана, перестройка яххача тайпара, никъ мукъа бутаре. Шоай балха хьашташ а шоаш тоадергдар цигарча болхлоша (верригаш а 5 саг мара а вац уж). Бакъдэр аьлча, хIанзара цар производственни хьашташ саг велалургволаш дац. Котамаш чуйоахкача отараш чу аммиака хьадж латт, дIачувала безам боагIаргбоацаш. Вентиляци яц. Совхозо из ферма вентиляторашца Iалашъергья яхар а — сатеду фаьлг ба. Цох юххера а болхлой шоаш а кхийттаб.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкор.

СЕВО ИЙРЧАЙОАКХ ЮРТ

Укх тIеххьарча хана хувцалуш доагIа вай юртий сурт-сибат. Наькъаш асфальт билле тоаду. Керда тикаш хьаелл. Культура ЦIенош хьалду... Цу гIулакхо бокъо лу юрта бахача наха паргIата салаIа, бахача моттиге уж дIачIоагIбе.

Керда Редант географически даькъе аттача метте улл. Юрта йистте гIолла дIадолх Грознеи Орджоникидзеи долха наькъаш. Юрта гобаьккха ухк «Алханчуртский», Ахриева цIерагIча совхозий кхаш. ДукхагIбола нах цу шинна совхозе къахьегаш ба. ТIаккха фуд совхозий кулгалхоша шоай къахьегамхой вахар аттача даккхара дер.

Юрта чуваьлча юххьанца бIарг кхет дехача наькъех, хьагIеттача дема юкъе вIалла хIама бIаргагац. Иштта гучайоал лостам боаца улицаш. Цхьаццанахьа хина ушалаш латт, хьахиннад нувхий гувнаш.

Ши школа я юрта. Шинна школе вагIа 735 дешархо. Кастта дIадолалу дешара шу. Бакъда, № 5 йолча школа дешархошта низкъала хургда деша. ХIана аьлча, цига ремонт чаккхъяьннаяц. Цу балхашта 50 эзара сом хьахийцад. Ремонт йистеяьллалца шин сменагIа деша дезаргда дешархой. Ремонт чакх ца ялар керттера бахьан да школа тоаяра оттаяь проекташ харцахьа хилар. Таханарча денга кхоъ проект оттаяьй, бакъда, царех цхьаккха мегаш яц.

Школа Iойиллача гIоне цхьа Iазап да дешархоша тохкаш. Отоплени болх беш ца хиларах, Iан замалахь, бераш цамогаш хул. Дирекце цу хьакъехьа деча дехарашка лерг дуллаш бац «Алханчуртский» совхоза кулгалхой.

Юрта Iалаьмате чIоагIа эшаш я бани. Из кхета а деш, 1985 шера хьайир из. Цу чу лийча, дог гIоздаьнна хайра саг вац юрта. ЧIегаш теха дIакъайла латт из. Юрта совета исполкома кулгалхоша дувцачогIа керда бани хьаяр гIойленагIа да из тоечул. ХIаьта керда бани хьа маца ергья? Цу хаттара жоп дала саг кораванзар сона.

Нах гIозбоахаш гIулакх дар юрта быта цIа хьалдар а. Городашка лоадам боаца гIулакх нийца аха безацар цар. Быта цIагIа хургьяр швейни цех, парикмахерски, сапожни мастерской, телерадиоаппаратура тоаелга. Хьалдаьчча латташ да быта цIа оборудовани яц, яхаш. ХIаьта цу деша бехктокхаме бола нах шоайла бехкаш доахаш багIа. ХIама хувцалуш-м дац цар бехкаш дIа-хьа дахарах.

«Алханчуртский», Ахриева цIерагIча совхозаша новкъостал а деш, хьалйир юрта амбулатори. Цунах массане баркал йоах. Чухьара хоза тоаьяй амбулатори. Коридоре а кабинеташка а кIувсаш ухк. ЦIена мебель латт. Пенаш тайп-тайпарча зизаша хозду. Бахача наха а кIезигa-дукха новкъостал дир дарбан цIа хьалдеш. Плотника Султыгов Яхьъяс когашта тIера Iоьяха маьчеш дIаувттае тархи йир. Сварщика Мовлдина цветочницаш йир. Из ерригa хозал йохаеш да хIама. Амбулаторе пенаш нийттIад, чухарцаш латт. Из фу бахьан да ховш саг вац укхаза. Из бахьан гаьна вала леха дезаш дац. Канализационни турба нийккхай! Из ханнахьа теркалдаьдац. Цунах баьнна «пайда» гуш ба.

Банена, быта цIенна, амбулаторена дукхагIа Iаткъаш дар да уж харцахьа-бакъахьа хьадар. Объекташ хьалъеча хана, хьалхагIа ма аллара, юрта Совето боагIIаш бола тIахьожам ца лоаттабаьлга.

Бахача наха йоккха паргIато лургйолаш я хIанз хьалъеш латта 140 моттиг йола берий беш.

Шоаш депутаташ хоржача хана дукха наказаш тел царга юртахоша. Кердача Реданте 25 депутат ва. Миштa кхоачашду цар шоай декхараш? Хайра кхоачашдац. Эггара дукхагIа садуараш да наькъашца, газаца, хица дувзаденнараш. Шерагара шерагa дийцача дус цар наказаш. Цхьаццадола дешаш дувцаш хетаяь сессеш ю. ХIаьта гIулакхаш хувцалац.

Дукха ха я наха «ожидаловкаш» е яхаш дехар ду. Цул совгIа, цар дех юрта центральни улица тоаяр. Май бетта хиннача юрта Совета исполкома сессе дийцар из дош. «Алханчуртский» совхоза директора Б. Манкиева дош делар цига кастта центральни улица тIа асфальт булларгба, остановке кхоалленаш ергья, аьнна. Нах хьежаш багIа цунга.

Юрта хайра наькъаш доацалга вай лакхе аьннад. Кхы цхьа хIама тIатоха безам бар са. Дукха жагIа бехкарах айденнад уж. ДогIа дийлхача бахача наьха коа чуух хий. Из иштта хургдоацаш зIамига сангараш яьхача бакъахьа яр. ХIаьта уж наькъаш лерттIа тоаде дезалга-м дувца мича деза. Цхьа шу совгIа ха я центральни улица тIа жагIа гувнаш латта.

Газ юрта чуйилла тоъал ха я. ХIаьта а Iай тоъаш хилац из. Иштта чудилла да хий а. Бакъда, цаI-шиъ ди яхар мо ха йоакх наха из дIалекъе, доацаш. Иштта хул хIара шера. Юрта кулгалхоша ерригача юрта турбаш хувца еза, йоах. Бакъда вIаштIехьадоалаш хIама-м дац.

Кастлашха цхьаькха цхьа гIишло хьалъе лерхI юрта — культура ЦIа. Балхаш хIанз а дIадоладеннадац. Полаш йолча клуба помещени зIамига я — 50 саг Iохалла. ХIаьта цу чу йоккхий лоархIам бола мероприятеш дIакхахьа вIаштIехьдоацалга дувца мича деза.

Цхьаькха цхьа хIама ала а безам бар са. Болх беш яц радио. Юрта во ба телефони бувзам. Саг цамогаш хилча ханнахьа лораш оарцагIбаха йиш хилац.

М. АХИЛЬГОВ.

ЯЛАТА ХЬУРМАТ ДЕ

Мец а венна базара коа йоаллача кафе хIама даа дIачуваьлча массайола моттиг дIалаьца а хинна, со Iохайра хIама кхалла эгIа йистте латтача истола тIа. Аз йиийхар бифштекси ши чIегилг маькхи, кофеи. Сона юххе яьгIача къоначча кхалсаго хьаийцар а дар из хIама, бакъда цун маькх кхо чIегилг са чул совгIа яр. ХIама цхьатарра йиа даьлар тхо. Со дIахьежача церг а теха маькха ши чIегилг цо юхе йитача, — хьо фу де йоалл, кхалсаг, эхь хетаций хьона? — аьнна хьаттар аз. — Фу даьд аз эхь хета дезаш — аьнна эгIазъяхар къона кхалсаг сона.

— Фу даьд яхалга фуд? Къамаьл да из? Iа церг теха Iойилла маькх дIакхоссарг ма йий, кхом ма бий цун, — аьнна бехк баьккхар аз цIаькха а.

— Хьа фу гIулакх да соца, ахча а денна нийца еци аз из, — аьнна чIоаггIа раьза йоацаш сихха дIаийккха яхар кхалсаг.

Городе сай гIулакхаш деш лелаш волча сона хьалхашкара дIадалацар из сурт. ТIаккха дагадехар сона цхьаькха иштта бераш маькха футболах санна мIаргга а бетташ, ловзаш се тIаккхачар. Цу хана-м берашца къамаьл а даь, из харцахьара хIама долга, уж дIакхета а баь, дIавахар со. Уж бераш дар. Сона дагадехар доккхагIа да. Цу моча ноаной хургда-кх уж бераш. Ше а иштта мара маькха хьурмат деш ца хилча, фу кхетам лургба цо ший берашта? Хьо дIахьежача, нувхаш дIакхувсача яьшка чу уллаш гургъя хьона маькха чIегилгаш. Цудухьа цу тайпарча ноаной бераш хул къиза, хIаман хьурмат доацаш.

Дукха хIама дагадохийт цу хIамаша. ДIаяха хала тIема ха. Маькха чIегилг хилча дийна вусаргволаш хийла венна дIаваьннав саг. Шийсил чIоагIагIа маькха карточкаш лорадеш хинна замагаьна яц. Цудухьа хала да маькха хьурмат доадаьча бIарахьежа. Йиш йий-теш вайна дицдалийта Сийлахьа-боккхача Даймехка тIема наькъаш, ленинградски блокада, цу хана кIор санна Iаьржача маькха хинна лоархIам, цкъа церг тоххал из хилча... Иштта, воIа йоагIа маькха чIегилг из тIем тIара цIавалца яхаш ненас лораеш лийнна денош. Ма хала да уж дицдалийта.

Тахан тIехьа Узбекистанерча наьха цIеношка ядаш я уж маькха чIегилгаш. Из да тIем тIа вахача вIий дакъа. Иштта я цар традицеш.

ХIаране цхьацца маькха чIегилг дIакхессача, уйла елаш, мел доккха зе да из, ма кхом ба цун. Цул совгIа: уйла елаш, масса сага къахьегам ба из?

Ялат чуэцача хана наькъ тIа кIина, хьажкIий фийгаш Iолегадеш дола зе меттаоттадича, мел пайда хургбар наха. Уж фийгаш дуккхаза дайнад сона наькъаш тIа.

ХIаьта комбайна тIара — хьатта, хьаттара — элеваторе хьатIакхухьаш хиннараш а ба хьурмат ца деш. Белгалдаккха деза цхьаболча наха шоай доахан а маькх юаеш кхоабаш хилар. Царна из пайдане да, маькха булкьах 16 кепиг мара дехац, хIаьта 1 кг комбикорма мах 18 кепиг ба.

Сакхеташ, хIамах дог лазаш, маькха кхом беш волча саго дергдолаш хIама дац из.

ТIаккха фу де деза вай из иштта ца хилийта? ТIахьожам чIоагIбе беза. Ресторанашка, кафешка, столовешка хьателаш йола маькх боарамагIа хила еза. Цу хьакхехьа наха кхетам луш болх бе а беза.

Н. КРАСНОВ.

Ер шу дIадоладелча денз йиззача хозрасчете болх беш я Магнитогорски металлургически комбината коллектив. Цо беркате гIо дир дуккха эзараш чубоагIача предприяте коллектива балха. Укхаза отраслен эггара лакхагIа рентабельность я, дикка тоаденнад поставкай план кхоачашъелга. Ерригача производственни циклагIа ахшера программа толаме кхоачашъяьй. Дика болх бу доменщикаша, агломератчикаша, болат лоаладераша, прокатчикаша.

Алапи луча уравниловка дIайоаккхаш латт, бокъо а хинна дIаэттай бухсоццаш карагIдаьнначох доагIар дIалулга. Беркате гIо ду госприемка продукци дикал тоаеча.

Комбината хозрасчет дегIакхувлача наькъ тIа новкъарле ю госпредприятех долча Законаца ца йоагIаш йолча къаеннача инструкцеша. БIаь процентни заказо комбината экономика тоаяра производство реконструкци яра, Iалам лорадара мероприятеш чакхъяхара таро лац.

СУРТА ТIА: инженераш-электронщикаш К. Макаров (аьрдехьа) А. Мухай № 8 йолча листопрокатни цехе доалдара автоматизированни система юкъейоалаеш ба агрегаташа оптимально болх бергболаш а сменно - дийнахьи буси йолча заданешта планировани ергйолаш а.

Б. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

Укх шера августе шерра дIадоладеннад хьатIадоагIача шера газеташи журналаши яздайтилга. Из бехктокхамеи чIоаггIа уйла тIаяхийта чакхъяккха езаши кампани я кердача шера моллагIа изданеш шоашта язъяйта безам бараштта а газетийи журналийи болхлошта а.

Из дIахьу укх шера парте XXVII съезда, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш, XIX Ерригсоюзни партийни конференце резолюцеш кхоачашъяра, пятилетка кхоаллагIча шера планаши тIаийца декхараши толаме чакхдахара деррига низаш оарцагIдаьха советски наха къахьегача хьалашка, мехка халкъа боахама, социально-культурни вахара ерригача сферашка шерра йоаржаяь перестройка еш латтача хьалашка. Уж лоархIаме дешаш чакхдаха нах оарцагIбоахача доккха новкъостал ду Советски кепайоазоно.

Сел чIоагIа лоархIам бола хIама хинна хIана дIаэттай пресса, газетий киоскашта хьалхашка йоккхий очередаш хIана уттт кхетаде хала дац. Пресса лоархIам лакхбеннаб, цун сий айденнад, из хьинаре дакъалоацаш я вай мехка массе а моттигашка еш латтача перестройка процессана юкъе.

Советски пресса тахан дукха хIама ду гласноста трибуна, парте политика лоархIамегIа долча дешай хьакъехьа дерригача халкъа хетачун трибуна, эггара актуальнегIа йолча проблемех еча ирача дискуссе трибуна ше хиларах тарра. ЦIаккха ца хиннача тайпара кIоарга а доашхаш а дувц газетийи журналийи оагIош тIа перестройках, гласность шеръярах, демократи чIоагIъярах дола дешаш, кепаетт вай обществе еча эргалонех парте перестройка никъ къахьегамхоша мел чIоагIа хьашт долаш хьаллоац дувцаш, из бовзийташ йола статьяш, корреспонденцеш, перестройка дикагIйола опыт ювцаш йола материалаш.

Таханара газеташ, аргда вай, пхи шу хьалха хиннараштта тара дац, уж хьаде а йиш яц цу хана санна. Бакъда хIанз а деррига даь яьннаяц редакционни коллективаш: уж а я перестройка еш. Из доагIаш да вай республике арадувлача газетех цаI долча, «Знак почета» яха орден еннача «Сердало» яхача газета а, цун редакционни коллективана а, цун йоккхача авторски активана а.

Тхона лов тахан «Сердало» газетах, цун хIанзарча балхах, цо ший оагIош тIа ювцача керттерча темаех шоана дувца, хьамсара газет дешараш, тхона иштта лов, хьатIадоагIача шера цо кхоачашде дезача декхарий хьакъехьа шуца дагадовла, дикагIча тайпара уж кхоачашдара, газета чулоацам тоабара дIахо мишта болх бе лерхI редакце коллективои газета авторски активои шоана довзийта.

«СЕРДАЛО»-89

Оаха дех шугара, хьамсара газет дешараш, хьатIадоагIача шера «Сердало» мишта хилча, малагIа дешаш газета оагIош тIа дукхагIа дийцача шоашта бакъахьа хет хойташ тхога оаш яздар. Иштта ловра тхона оаха кепаетташ йола материалаш дикагIа хилийтара фу де деза а малагIа керда тема, керда рубрика наха дIайовзийтача бакъахьа я хойташ а оаш тхога лоацца хоам бар.

Из деррига а оаха шуга дувц хIанз 1989 шера газеташи журналаши яздайта доладаьча хана, кхыдола газеташи журналаши оаш яздеча хана царца цхьана «Сердало» а хулийталга шоана дагадохийтар духьа. Газета редколлеги, цун авторски актив чIоагIа ловш я ха ца а тулийташ кердача шера 1 январе денз дIаийдергдолаш «Сердало» оаш шоашта яздайтар.

Мишта хилийта лерхI Советски кепайоазон цхьан мугIаре долаш 65 шера хьадоагIаш дола «Сердало» 1989 шера, малагIа темаш дукхагIа ювцаргья редакционни коллективо газета оагIош тIа?

Газета керттера тема хургья, тахан а санна, вай общества вахара ерригача сферашка еш латтача перестройка опыт дIайовзийтар, XIX Ерригсоюзни партийни конференце резолюцеш кхоачашъяр. ТIатеIIа къовсам лоаттабергба балха къаьнача формаехи методехи дIахада ца ловрашца, бокъонца хьагучабоахаргба дукха хабараш а дувцаш гIулакх тIехьатеттараш. Кердадар, дикадар, пайданедар хьаллоацаш, шерра дIадоаржадергда.

«Сердало» газета журналисташа шоай доккха декхар лоархI социальни сфере, коммунистически уйла йолаш нах хьалкхебеча перестройка яра парте белгальяь планаш кхоачашъеча юкъе хьинаре дакъалацар. Из декхар кхоачаш а деш кердача шера дIахо яхьа лерхI оаха газет дешараша могаяь а чIоагIъенна дIаэтта а йола рубрикаш. Уж я: «КПСС XXVII съезда решенеш кхоачашъеш», «Партийни вахар: дегIаахара наькъагIа», «ТIехьабусараш боацаш бе болх», «Партийни вахар: балха стиль», «Болхлочун уйлаш», «Вай — производства дай», «КПСС XIX Ерригсоюзни конференце резолюцеш кхоачашъеш», «Перестройка: фуд новкъадар», «Къахьегама ресурсаш: мишта пайда эц царех», «Соцкультбыта объекташ хьалъяра — ца хаддаш терко», «Перестройка: кердачун зIиргаш», «Мишта кхоачашду декхараш», «Бригадни форма: опыти проблемаши», «Кхом бе, лораде, лархIа», «Вахара хьисап — советски», кхы дуккха яраш.

ХьатIадоагIача шера уж а хIаьта иштта вахар эргадаккхара, обществана политически реформа яра, Кхачан программа кхоачашъяра, социально - культурни сфера дегIайоалаяра, кхыйола проблемаш а ювца лерхI оаха кердача шера. Уж проблемаш «Керттера лостамаш» яхача редакционни плана тIа белгалъяь я.

Газета журналисташа хьинарегIа къовсам лоаттабергба хIама бе-башха ца хеташ, шоашкара доагIар лерттIа хьа ца деш барашца, хIаман доал доацаш, приписказаш еш, динзадар даьд, аьнна хьахьокха гIертарашца.

«Сердало» оагIош тIа касткаста кепаетт критически статьяш. Цар тIа кIоаргга анализ а еш дувц вай вахара, къахьегама новкъарле еш дола кхоачамбоацараш, дIаяхача заман тIехьадиса гIулакхаш, уж дIадахара наькъаш. Кепатеха арайаьккхача материала тIара дикадар, цунах пайда эцаргболаш, балха юкъедоаладергдолаш массанена дIадовзийта гIерт, хIаьта белгалдаь кхоачамбоацараш, царех доагIар даь даллалца шоай теркама юкъмоттиге лоаттаду газета болхлоша. Кепатехача материала тIа дийцар кхоачашде дезарашкара бена хоам кепатох «Оаха яздаьчун лерагIа» яхача рубрикана кIал. Теркал ца деш дитац редакце дена цхьаккха письмо. Касткаста арайоах авторски материалаш тIайола «Письмош» яха оагIув. Цул совгIа авторски письмой къаьстта подборкаш а тел.

«Сердало» керттера корреспондент — газет дешар ва. Цунцара бувзам чIоагIа лелабаьб газето дIаяхача хана, лелабу тахан а, лелоргба дIахо йодача хана а. ДукхагIа юкъе увзаргба керда автораш. Уж бувзамаш кхы а дикагIа чIоагIлургдолаш малагIа формаш балха юкъе йоалайича шоашта бакъахьа хет хойташ оаш тхога хоам бе, хьамсара газет дешараш.

Мишта хет шоана, газета тIа араювла проблемни а критически а материалаш, «Юв» яха сатирически подборка, «Белам а белхам а», «Суда залера» яхача рубрикашта кIал кепаетта материалаш? Фу дича бакъахьа да уж материалаш кхы а дикагIа, чулоацам кIоаргагIа болаш хилийтара?

Лоацца аьлча, республике арадувлача кхыча газеташа а санна, «Сердало» газето ший оагIош тIа дувц республика вахарах, вайцига чакхйоаккхача перестройках, областной партийни организаце беча боккхача организаторскии политико - массовии балхах, сийрда кхоане бахьан долаш низ, хьинар ца кходеш боахкача къахьегамхоех, цар гIулакхех. Иштта дола «Сердало» газет хIара дийнахьа шоай деша йиш хургйолаш оаш хIанззехьа йоакхо яр ловш я газета редакце коллектив.

Цхьаькха хIама а да бIарчча хьаийцача газеташи журналаши яздайтарца дувзаденна. Республика городашка а юрташка а бахача нахага ший ханнахьа газеташи журналаши дIакхоачийталга вIаштIехьдаккхар — из декхар да эггара хьалха бувзама отделене болхлошта хьалхашка лаьттар.

Тха дехар да хIара гIалгIай дезалга, тIехьа ца а доахаш, шийханнахьа 1989 шера 1 январе денз дIаийдергдолаш «Сердало» газет шоашта яздайтар.

Оаха дех иштта партийни, профсоюзни, комсомольски организацешкара из гIулакх тесса ца дуташ, хIара дениа шоай теркама юкъмоттиге лоаттадеш чакхдаккхар. Газет яздайта йиш я бувзама ерригача отделенешка, «Союзпечата» агентствашка, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча уполномоченнешка гIолла.

ХьатIадоагIача шера газеташи журналаши яздайта йиш я кара ахча деце а, шоай предприяте, учреждене, колхоза бухгалтере гIолла кхаь беттага кхаччалца йолча хана алапех ахча кIалхьежадергдолаша

Нагахьа санна сберкассашка гIолла алапеш дIателаш предприятеш, организацеш, колхозаш яле индивидуальни подписка е бокъо лу наха шоаш язъьйча заявленегIа сберкассера ахча кIал а хьежадеш.

Шера «Сердало» яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Из кхо ца деш, кхоаненга дехкаш тIехьа а ца доахаш ханнахьа «Сердало» яздайта шоашта!

«СЕРДАЛО» ГАЗЕТА РЕДАКЦИОННИ КОЛЛЕГИ.

ЭНЕРГЕТИКА ДЕГIАЙОАЛАЯРА

Энергетика дIегIайоалаярах тийша я Iилма-технически прогресс, общества культура лакхъялар, хIаьта иштта наха бахаш йоаккха ха йIаьхъялар а.

ХIанз вай мохк дунен тIа эггара дукхагIа энерги дIайохийтарехи йоаккхарехи цаI ба.

ТIом хилалехьа бахача наьха цхьан сага сих дIайохийташ хинначул иттаззза дукхагIа, электроэнерги дIайохийт, хIанз, дIахо кхы а дукхагIа хургья. Бакъда продукци яккхара теоретически оттаьча нормал 10-зза, цхьайолча моттигашка 100-зза дукхагIа энерги дIайохийт продукце единица яккхарга.

Укх тIеххьарча ханналца энергетика керттера декхар дар ма могга дукхагIа энерги яккхар. ХIанз динза дарг доацаш дIаэттад из, кхом беш дIайохийталга.

Энергех кхом а беш, пайда эца лерхIаш КПСС-ей Советски правительствай программа тIа оттаду къаман доходага дIайода энерги кIезигъяра декхар. Кхоачамаш Iалашдар халкъа боахаме доагори энергин тIакхетара керттера моттиг а хинна дIаоттаргда.

Къаман доходага дIайода энерги 20 шера 12—17 процент кIезигъяра декхар оттаду СССР энергетически программа тIа. Цо йиш хулийтаргья мехка доагора-энергетически кхоачамаш 940 — 1080 миллион тонн условни доагор кходе.

Энерги кхояра политика бахьан укх гарггарча шерашка а дIахо йодача хана мехка дIадохийташ дола доагор кхы дукхагIа хургдоацаш соцаде йиш хургья, вешта аьлча мехкдаьтта, Iалама газ кIезигагIа дIаяхийта а йиш хургья. Экономически санна социальни а лоархIам болаш да энерги кхоелга. Царех цаI да Iалам кIезигагIа бIехдергхилар, вешта аьлча, энерги кхояро йиш хулийт халкъа боахам фо бIех ца дайташ дегIабоалабе.

Нохч-ГIалгIай АССР-е 1960 шераш доладеннача денз 20 шера ворхIазза дукхагIа электроэнерги дIаяхийтай. Республика городашкей районашкей промышленни объекташ хьалъергхиларца, хIаьта иштта промышленность дIахо дегIайоагIаргхиларца а дувзаденна дIахо Нохч-ГIалгIай АССР энергетически программагIа электрофикаци ергья юрта боахамеи коммунально-бытовой боахамаи, республике дIайохийташ йола электроэнерги 200 шу тIакхоачаш шозза дукхагIа хургья. ТIаккха электроснабжене проблема, из потребителашта кхоачамболлаш хилийтара лоархIам тIехь-тIехьа, лакхлургба.

Из проблема кхоачашъеча оттa а даь кхоачашдергда организационно-технически гIулакхаш, тишъеннача оборудованена модернизаци, автоматизаци ергья, электроэнерге учети тIахьожами лоаттабергба, биомассахи шозлагIа энергоресурсехи пайда эцаргба, электрооборудованега болх байтара культура лакхъергья, хIаьта иштта технологи эргаьккха тоаергья.

Энерге кхом белга продукци хьаеча тишъенна технологи юкъейоалаярца кхоачашдулургдац, хIана аьлча, йолаш йолчо луча пайдан коэффициент лоха я.

Энергетика перестройка е еза ха хьатIаэттай, вешта аьлча, чIоагIа тоае езаш я цун структура, энерги яккхара технологи эргаьккха тоаяреи энерги дIаяхийтареи наькъаца лакхъе еза пайда бара коэффициент.

Ше хург ма хиллара ювцалургьяц вай республика кхоанара энергетика. Бакъда цаI дика кхетадеш да, хIанз энерги луш яраштa метта зенне йоаца, кердаьха, низ бола установкаш хила езалга. Хургйола керда энергетика ший структурага диллача гидравлически, геотермальни, миха, маьлха хургья.

Иштта энергетика дегIайолаяра никъ эггара боагIаши нийсен хетарал совгIа, энергеца республика ерригa районаш Iалашъюлургйолаша хет. Нохч-ГIалгIайчене йолаш я энергетика дегIайоалаяра эша таронаш. Масала, пайда эца йиш йолаш я республике долхача хиний потенциальни таронаш. Миллионаш киловатт-сахьаташ энерги яла низ болаш да уж.

Нохч-ГIалгIайчен территоре тIа 3875 дода хий да. Царех 114 хий 10 километр совгIа дIаьха да. Энерге потенциальни низ болаш да Аргун, Эса, Гехи, Фортанга, Белка. Цар тIа зIамигеи юккъереи ГЭС-аш хьае йиш я.

Гаргарча хана Алханчурта аьле чу хьалъе лерхI 15 миллион киловатт-сахьат низ бола ГЭС, Итум-Кале территоре тIа хьалъе йиш я гидроаккумулирующи электростанцеш (ГАЭС).

Геотермальни хишка диллача Нохч-ГIалгIайче мехка эггара а перспективни ярех цаI я. Республика территоре тIа хIара шера даккха йиш я ЦельсегIа 120 градус йIовхал йола итташ миллионаш кубически метраш термальни хий. Цо йиш хулийтаргья республика тайп-тайпарча объекташка йIовхал яла, дIайхача хица городаши нах баха моттигаши Iалашъе, юрта боахамей дарба дечей цох пайда эца, нек дара йола бассейнаш яхка, иштта кхыдараш де. Геотермальни системаша экономически цIена энерги лу, доагор дIадохийташ хьахулачул 2—3-зза дарегIа а я.

Республике хIанз пайда эцаш я хIара шера 10 миллион кубометрага кхаччалца термальни дIайхa хий луш йола итташ скважинаш. Цу хица дIоахду нах чубаха цIеноши, школаш, производственни, помещенеш, кхыйола моттигаш. Из хий накъадоал дуккхача кхыча гIулакхашта а.

Термальни хица йIоахъю баьцадаараш, рассада кхееш йола теплицаш, лаьрххIа йола помещенеш, из хий дулл удобрени лаьрхIа а.

Грозненски водолечебнице термальни хица дарба ду.

ТIехьа тIайоагIача хана лаьттан кIалхара йоагIа йIовхал дикка дукхагIа хургья. СССР Iилмай Академе президиума решенегIа Грозный Советски Союзе геотермальни хица коммунально-бытовой сектора помещенеш йIоахъеча эггара хьалхарчарех цхьа город хургья.

Шерра пайда эца йиш я республике маьлха йIовхалах а, къаьстта Кезеной Iам тIа.

Вешта маьлха йIовхалах пайда эцаро укх гарггарча шерашка доагора дуккха тайпаш кходе йиш хулийтаргья.

Нохч-ГIалгIайчене, къаьстта къулбаседен районашка миха низах пайда эца беза. Цига мух секунда 5 метр болаш сиха хьекх. Миха электростанцеш кагийча 4—5 киловатт-сахьат низ бола ГАЭС-ашца вIашагIтохаро йиш хулийтаргья йоккха йоацача юрташкей хала тIакхача везача моттигашкей электроэнерги кхачийта.

Даьха тохкамаша хьахьокхачогIа, атомни электростанцеш хьалъеш теркалъю массехк фактор. Царех я общества цу станцей хьакъехьа хетар, уж хьалъе лерхIача нах дукха-кIезига хилар теркал дар, гонахьарча Iалама зене я-яц хар.

Вай общества перспективаца дувзаденна керда, бехктокхаме декхараш латт республика энергетикашта хьалхашка.

И. БАШИРОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома технико-экономически совета «Энергетика» секце председатела заместитель.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

КНДР-е халкъа Iаьдала шерашка юртбоахама производство айеча доккхий толамаш даьхад. Масала, Корее къулбаседехье мукъаяккхалехьа ялат деррига 2,16 миллион тонн мара чу ца эцаш хиннадале, хIанз дуга, хьажкIаш кхыйола ялата культураш 9 миллион совгIа тонн чуэц. Из карагIдаьннар — ахархой тIатеIIача къахьегама хьокхам хинна ца Iеш, юрташта дикка дуккхагIа тракотраш, хий детта установкаш, кхыйола техника, минеральни удобренеш лоаттаеча машинашъерий, химикий хIаьта иштта массанахьа шаьрача лаьтта хий тоха таро луш 40 эзар километр оросительни канал диллача мелиораторий хьокхам ба.

СУРТА ТIА: Токам яхача кооператива кхашкара хьувкъам чуэцаш латт.

ЦТАК—ТАСС сурт.

ТIЕХЬАГIА ЭККХАРГЙОЛА БОМБА

Со шоайцига вийха индийски дезал, сона хетаргахьа, деррига долаш бар: столице дикагIа лоархIача районе доккха цIа, чухьнахьа тайп-тайпара дукха рузкъа. Коа лаьттача кхаь машино бакъдора дезала да «ахча деховш волга.

Шун тIа къамаьл деш дагIаш гучадаьлар кхыча индийски дезалашка хьежача цар ши бер — кIаьнки йиIиги — мара доацилга.

Со цунах цецваьнналга хайнача цIен-нанас хьаттар — кхы сенна эш уж?

ХIаьта а цецвала хIама долаш дар. Доккха цIа, чулатташ нах, городал арахьа вилла... Духхьал ши бер? Цига сона дагавехар пхи бер: виъ кIаьнки цхьа йиIиги йола 35 — шу даьнна хаьхо Биллю. Уж дезал зIамигача цIалгача бахар, даь доккха доацача алапена тIера дикка ахча а телаш.

— Биллю, — хаьттар аз цунга, — ужжал дукха бераш сенна деза хьона? Уж кхаба, царна тIадувха барзкъаш ийде, школе ахча тела ма дезий.

— Сэр, — аьлар философски Биллю. — Ер вахар да. Царех цаI дала дIавеха тарлу. ДIа ца вехаш висачо, — сона къавелча новкъостал дергда.

Со кхер, «Биллю теори» Инде а кхыча дегIаухача мехкий а правительствос укх массехк шера цхьаккха аьттув ца боалаш лелабеча къовсама процесса кIийлен тIа латташ хиларах. Статистикашей демографашей еча подсчеташа хьахьокх хIара бетта миллион совгIа саг (шера 16 миллион) тIакхеташ йола Инди кастта дунен тIа эггара дукхагIа 1,1 миллиард саг вахача Китаял тIех ярг хилар.

Инде хIанз 816 миллион совгIа саг вах, уж лаьттан тIа бахача нахах 15 процент хул. Кхыча дешашца аьлча, тахан Лаьттан тIара хIара ялхлагIвола саг — индиец. Дуккхача индийцаша лерхIачох из факт доккхал де эшаш яц. Вешта аьлча, мехка лакхехьара кулгалхой сагота ба шоай хург даь нах бебабара боарам лохбелгах хIама ца хулаш хиларах.

Укх тIеххьарча ткъаь итт шера хьалха вIалла ца биибача тайпара биибар Лаьттан тIара нах, цун бахьан дар нах бовш хилара боарам лохбалари цIаьхха нах дукхагIа бебари, керттерча даькъе 90 процент нах тIакхетача дегIаухача мехкашка.

Специалисташа лерхIачох наьха дукхалаи планета ресурсаштеи, иштта цун экологенеи юкъера баланс талхар кхерам болаш я. Тахан, белгалдоах цар, дунен тIара миллиард гаргга саг моцал ловш, биззалца даар ца дуаш а ба. БIаьшере чакхйоалаш дегIаухача мехкех ахнешта мара шоай бебаш бола нах кхаба могаргдац. Цудухьа уж бебара темпаш лохъяр — вай деношкара эггара лоархIамегIдола декхар да.

Инди кхыча дегIаухача мехкашта юкъе 1951 шера эггара хьалха дIакхайкадир официальни паччахьалкхен политика хьисапе дезала планировани яра йола къаман программа кхоачашъе лерхIаш хилар.

Цунца цхьана ханна социальни а экономически а даькъе хувцамаш ца дича дезала планировани еча толам баргбоацилга кхета а деш мехка правительствос ялхлагIча пхе шера плана бюджетагIа (1980—1985 шш.) цу гIулакха 10 миллиард рупий (1,25 миллиард доллар) хьакъоастадаьдар.

Индийски правительствос кхоачашъеча дезала планировани яра программага, иштта наьха унахцIено тоаяра юкъерча кампане доазонашка боккха боацача унахцIеначa дезало еча пропагандага хьежжа ворхIлагIча пхе шера планагIа кхы тIа ассигновани е лаьрхIадар.

Из кхоачашъеча хьинаре дакъа лоац индийски радиос а телевидене а. ХIара дийнахьа сайрийна 7 сахьати 30 миноти яьлча денз 9 сахьат даллалца шоай телевизорашка хьежаш волча 11 миллион гарггача индейца мехка вахаре чIоагIа лоархIаме дола демографе дешаш дувцача дакъа лоац. Дукха рекламаш, плакаташ. ХIанз а, халахете а, цу дерригнех хетача тайпара толам балац. Инде нах даггара бебаш ба.

Царна кхы дукха тIехьадисац лоалахой мехкаш а. Геттара сихача темпашца беб Бангладеше баха нах, цига хIанз 100 миллион совгIа саг вах. 104 миллионзга кхаьчай Пакистан.

Секунде ворхI бер... Специалисташа яхачох иштта дукха бераш ду Азе. ООН-а яьча подсчеташка хьежача укх шера августе континенте 3 миллиардага кхоачаш саг вахаш хургва.

Кулгаш вIашка а дехка ваьгIа ха дIаеннай йоах премьер - министра Раджив Ганде советникех цхьане Сэм Пиродас. Хаьдда гIулакхаш чакхдаха деза. ХIаьта дезалашта планировани яра комиссе члена П. Л. Шриваставас йоах: «Китая, Инде, опыто хьа ма хьоккхара проблемаш «низ бара хьисапе» къестае йиш яц. Материальни средстваш эш».

Американски специалисташа яхачох шера 52 миллиард доллар дIадохийташ хилча къоастаергъяр из проблема. Тахан дунен тIа герз Iоадара дIадохийтача 900 миллиардах «буртигаш» мара дац из.

Николай ОБОТОВ,
АПН соб. корр.
Дели.

АФГАНИСТАНЕРА ХОАМАШ

Экстремисташа новкъарленаш ешехьа афгански беженцаш даймехка цIабахкара процессага низ болаш латт. Ислам-Кала, Торхаме, Спинбулдаке латтача пограничны пунктaшка гIолла даймехка цIавенав 700 совгIа афганец. Царна эшаш дола материальни гIо даьд. ТIаккха репатрианташ «Ариана» яхача паччахьалкхен компанеи Афганистана ВВС-ей самолеташца уж бахача моттигашка Герат, Кандагар, Нангархар, Кабул, Саманган, Парван, Газни яхача провинцешка дIабигаб.

* * *

Пакистанерча афгански беженций лагерашка кхохкама хьал латт. Афганцаш раьза ца хилара бахьанех цаI, царна хетачогIа, беженцашта дунен халкъашта юкъерча наькъагIа деча новкъосталах доккхагIдола дакъа «альянса семи» лидерий а йоккхача антиправительственни формированей командирий а киса дода. Цу тIа гIолла дукха ха йоацаш «Дера-Танг» яхача лагере дIа-хьа герзаца дов дир, цига итт саг вийр, 22 сага човнаш йир.

* * *

Мазари - Шарифе (Балх провинце) правительства оагIорахьа яьлар 70 сагах латта герзаца Iалашъяь йола Абдулла яхачун группа. Цу дукха йоккха йоацача формироване доалахьа яр Франце хьаяь 3 миномет, ракетни пускови установка, 4 дIа-хьа лелаю зенитни комплекс, йоккхий топаш, лоамашка лелаю зенитни установка, 8 йоккхача калибр йолеи 20 ручной пулемет, дуккха стрелкови герз.

* * *

«Барта бахка ца тугараш» хьаллоацача доазол дехьарчар женевски соглашенеш телха а еш, царна тайп-тайпара герз лоаттаду. Парван яхача провинце центральни районе Пакистанера герзаца Iалашваьча 150 сага накъа а йоаккхаш дуккха герз, боеприпасаш тIайола караван яйтай. Кабул провинце Шакардар яхача уезде «Афганистана исламски парте» отряда дуккха герз, боеприпасаш яйтай, цу даькъе «Стингер» яха 2 ракетни комплекс, 3 ракетни пускови установка, 400 гаргга реактивни снаряд.

* * *

Тайп-тайпарча партешта чубоагIача «моджахедашта» юкъера довнаш хIанз а совцаш дац. Ландахейль яхача кишлака районе (Кабул провинце) «Афганистана исламски парте» (ИПА) отрядаи «Афганистана исламски общества» (ИОА) отрядаи юкъе дов хилар. Цун бахьан дар бахача нахагара хьагулъяь «налог» екъача хана керте латтараштa юкъе баьнна къовсам. Шинна оагIон зе даьд.

(АПН).

Школьни реформа — массане юкъара гIулакх

ДЕШАРХОШКА ХЬЕЖ

Грозненски № 13 йолча юкъерча школе укх деношка дIачуваьннача наIаргара хьалвалалехьа кхетт басара, кIира хьаж. ХIанз яьсса латта классаш а коридораш а берий оазах хьалъюзарг-йолча сентябрага кийчбалара балхаш чакхдоалаш латт укхаза.

Школа директорца Л. М. Ногинайца здане кхоккхе этажага хьожаш чакхдоал тхо. Даьр а кхы де дезар а дувц Лидия Максимовнас.

Эргалонаш е сен тIара дIайолаелар шун коллектив? — хетт аз.

— Кхетама перестройка йир оаха эггара хьалха. Дукха ший оамалаш. шийх доахка дукха хIамаш хувца деза саго реформа оттадаь декхараш кхоачашдара. ХIара хьехархочо. реформа чакхъякккхара ший бехктокхам кхетабара а кердача тайпара болх бара наькъаш шийна белгалдахара а тIехьа чIоагI къахьийгар школа общественни организацеша.

Личнн творчески планаш оттаяр, творчески болх беча хьехархой опыта пропаганда яр, йиiллача урокий месячникаши семинараши чакхъяхар санна а кхыйола а мероприятеш чакхъяьхар.

Л. Ногина директоралла хьожаяь дукха ха еце а, школа хьалаш цунна дика довз, хIана аьлча хьехархо йолаш болх баьб цо укхаза. ХIанз школа керттера гIулакх да аварийни хьал тIа йола спортзал тоаяр.

— Школа боахам вIаштIехьбаккхара а дукха проблемаш я тха, — дувц П. Ногинас. — Масала, реформас дIадехарашка хьежжа дешархошта къахьегам хьеха вIаштIехьа далац тха, хIана аьлча мастерске латта станокаш тишъеннай, тайп-тайпара инструменташ тоъац. хIаьта тхаяр санна къаьнача школашта керда техника лац керда хьалъеча школашта мара.

Ийслагlча а иттлагIча а классашкара дешархой производстве, юрта боахама гIулакх дара сфере, болх бе безам болаш ба, из бе царна могарг а да. Бакъда, царна болх бе моттиг лаха чIоагIа хала да.

ЦхьоалагIа сентябрь хьатIакхоачаш кийча хилар шоай керттера декхар хеташ, тIатеIIа школе лостам беш, ремонташ еш ба Грознерчу № 19 йолча юкъерча школа болхлой а. Цу гIулакха лоархIам дика кхетабу школа хьехархоша Р. Туркаевас, М. Абрамовас, кхы дукккхачар. Шоаш кIира теха, басар хьекха кийчъяьй цар класснн кабинеташ, шоаш тоаяьй цу чура мебель а.

— ХIанзарчоа цхьаккха а проблема яц тха, — дувц школа директора Евсюков Сергей Егоровича. — Школа котельни газаца болх беш я, цудухьа вIаштIехьдоал тха классаш еззача тайпара йIайха лоаттае.

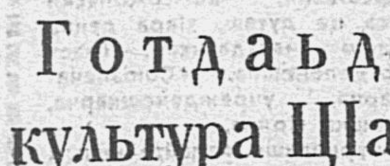
Цхьа массехк бIалг мара ца бусаш, ше долча кора кизгаш теха а даьннад тхо.

Дукха хало Iайшар оаха цхьоалагIча этажа уйнашца. ТIаккха тхоай шефашкара гIо дийхар оаха. Цар тхона 5 кубометр Iотоха уй делар. Вешта шефаша тхона массаза а гIо ду.

Наькъал дехьа трамвайни парк я тхона лоаллаха, — дувц дIахо С. Евсюкова. — Цар а чIоагIа гIо ду тхона. Тха выпускникаша болх бир цига укх аьхки цхьан бетта контролераш болаш. Цар шоаш мел даьккха алапи школана хьаделар шоашкара совгIата, хIаьта оаха цу ахчах музыкальни аппаратура ийцар. ХIанз школе каст-каста дискотекаш, кхыйола музыкальни мероприятеш а ю оаха.

Цу тайппара шефаш хестабеча къамаьло чIоагIа гIадвуг. Доккха гIулакх ма дий из, шин коллективо цхьана деш хилча, Школьни реформа сихагIа чакхъякккхар — вай массане а юкъара гIулакх да. Из дика кхета а ду, хьагучогIа, № 19 йолча школа шефаша, МВД СМУ кулгалхоша.

А. ХАРСИЕВА, ЛГУ студентка.

Готдаьд культура ЦIа

Сунженски района Орджоникидзевская яхача станица центре дагIа 50-ча шерашка даь Культура ЦIа. Цун чура моттиг 2500 квадратни метр я. Нахаца тайп-тайпара культурни мероприятеш яра духьа даьд из доккха цIа. Цхьабакъда из иштта дац, хIана аьлча, дIадахача шерашка зIамига а йоккха а дукха организацеш ехкай цу цIагIа: музыкальни школа, художественни школа, ЗАГС, районни библиотека, берий библиотека, методически кабинет, кхыяраш. Цар дIалаьца моттиг 910 квадратни метр хилча, мичахьа бергба культурни болх?

Культура ЦIен заведующи Матиева Iайшат йола 9 шу даьннад. Из ший балхах дика кхеташ, хьинар долаш саг я. ЧIоагIа хала а хеташ дувц Iайшата. «ХIара шера вахаре хувцамаш хул, тIаккха оаха еш йола мероприятеш хила еза кердача вахарах лаьца. къаьстта кагийча наьха безам ба шоашкара говзал гучаяккха, цхьабакъда тха коллективана бе беззача тайпара болх булац».

ЗIамигача цIалгашка болх бещ я самодеятельни коллектив, халкъа театр, вокально-инструментальни ансамбль, агитбригада, кхыйола кружокаш а. Беча балха чувоагIаш 200 гаргга саг ва. Шоашта хеттача тайпара, цу готдаьча цIагIа, нахаца культурни мероприятеш е вIаштIехьадалац цар. Моттиг ца хилар бахьан долаш сеца латт: къона техник, бальни халхар, вязальни, къаман пандар Iомабеча кружокий болх а. Цу гIулакхага хьажа декхарийла я Сунженски районни халкъа депутатий исполком. Амма, хIанзалца хьадаь хIама-м дац.

Т. ХАШИЕВ.

ХIара ши-кхо минут массаза йоал эзараш йолча столични светофораша сихха йолха машинаш сецаю, бакъда, цар двигателаш болх беш хул... Водителаш юха болабала беза ха хьакхачарга — кхыча светофора тIа тIакхачарга хьежаш, хул. Нах бензина хьажах бIагора ухаш а, хIаьта цар пехкаш, хьакъестача газех хьалъйизе а хул. ХIаьта цу газаца углерода окись йоагIача нормал тIех хуле?

Госавтоинспекце управлене диагностика станце дIахьа лелача лабораторе сотрудникашта дика хов Москве из долаш долга. ХIара сайрийна йоагIачул дукхагIа угарни газ хьакъестача автомобилех хьаяьха итташ номерни знакаш гулъю.

Цу тайпара хьаяьха знакаш дуккха дукхагIа хургъяр, нагахьа санна хIара дийнахьа улицашка ГАИ диагностика служба «СО» — тестораца Iалашъяь кхо микроавтобус а ца йоалаш, кIезигагIа йоале а ткъаь кхойтта арайоаларе. Уж тIаккха хIара московски района цхьацца кхоачар. Йолаш йолча диагностика станце, шеко а йоацаш, сов дукха болх хургбр. Вешта, кхы а цу тайпара кхо-йиъ станци хьаяра йола решени тIанйцай. Бакъда, решени тIанйца дукха ха я — станци цаI мара яц.

ХIаьта водителаша фу дуте, уж гIаш мича лел? Дукха миллионаш нах бахача города са дукъаш латт, хIаьта цар цунца кIезига бала ба-те? Бац. Царна, масала, хов автомобила двигатела дукха лелаяь оатхалаша хьакъестаеча газашцара углерода окись лакхъяра гIо делга. Цхьабакъда, двигатела ремонт яра йолча обслуживане кхача чIоагIа хала да, йоккха аргIа хиларах, массабараш ремонт яйта езаш ма бий. ХIаьта тIаккха запчасташта очередь хул: из мел эшачарна хилац. Автобазашкеи автопаркашкеи чIоагIа ледара лоаттабу инженерни тIахьожам.

Цунца шоллагIдар. Техобслуживане станцера арайоалаш йола хIара машина «СО» диагностиках чакхъяла еза. ДукхагIйолча станцешка из дац, е во ду.

Хетаргахьа, цу а укхаза хьоаха ца яь, къеста ца ю проблемаш бахьан долаш ята укх шера Москве автотранспортах, хьакъестача газашца углерода окись йоагIачул лакхагIа?

Москве транспорт массаза дукхагIа хулаш латт, нагахьа санна хIара машинас кIезиг-дукха фо бIехдой, кастта наха садаха хIама юсаргьяц.

Н. НИКОЛАЕВ, ТАСС корр.

СУРТА ТIА: УГАИ диагностически служба кхаь автобусах цаI.

Б. КАВАШКИНЕИ В. ХРИСТОФОРОВЕИ сурт.

ТАСС фотохроника.

Ахкан каникулаш

БЕРАШ — ХОЗАЧА ЛОАМАШКА

«Гаьнарча мехкашка аха йиш ца хилча, хоза хургдацар вай вахар», — аьннад цхьан цIи хезача путешественнико. ХIаьта вай Нохч-ГIалгIайчерча лоамашка мара хиннабеце а, уж дешаш нийса аьнналга хайнад 10—17 шу даьннача бераштa. Грознерча тайп-тайпарча школашкара гулбенна бар «Башлам» яхача берий туристически базера «Раскол» яхача Iам тIа баха хиннараш (цкъа ший чамах кхийттар тIаузаш я туризм). Цкъа еза рюкзак ги а елла, хьунагIа е лоамашка лийннар IегIа лургвац консервни банкаш йоацар кхи цивилизаце лер йоацача ца водаш.

Группана кулгалдеш бар къонача туристий республикански станце инструктораш Хожаев Далхани Шатаева Раисеи. Цар группе ахаш хIана бац, аьнна соахка походе хиннараш бар: Аждамов Альберт, Гучиев Саламу, Саралиев Муслим, Чахкиев Тимур, Дамбаев Мухьмад... Лакхача лоамашка уллача ГаланчIожа Iам тIа баха йиш хиланзар, хIана аьлча лоамашка йоккхий йоачаш яр. Цудухьа береш бIарг тIа мел отт лакха лоамаш, сийна сигале гуш, ког Iо мел лейзача долча шовдашкара дунен тIа эггара чам болаш дола цIена хий, цIена фо долаш дар...

Бераш хилар Зелимхана бийсаш яьхача, цхьан оагIорахьара мара тIаваха йиш йоацача моттиге а. Цхьабакъда, бераштa эггара хозагIа хийттар кхыдар дар: Iуйрийна цхьанне хьалагIоттавацар, цхьанне алацар е кулгаш дила, е корта къаджбе, «Комендантски» ханагIа Iо а бувшабацар. ЦIи а йоагаеш, цIера, гонахьа хайша дувцарашка ладувгIаш са хиллалца вагIа йиш яр. Базера бераштa тIехьа даьнна цхьа жIали а дар царца «Пират» яхаш. Пират да а дар из. Iуйрийна уж сома массаза боал е нахча, даьтта, е кхыдола даа хIама доацаш хулар.

Мел еза лелайора береша цаI мара йоаца кхалсаг Раиса. Цунна эггара аттагIа болх кхаьчар — из «кухнера» араялийтацар. Цкъа кIаьнкаша шоаш лаьрхIадар даа хIама кийчде, бакъда меца боллаше а цар даь хIама даа вухьаш саг вацар.

ДикагIбараш херж, гулдаь дацар бераш. ХIаьта цу моча моттиге нийсвелча дика вовз саг. Мел хала хиларах шекволаш саг хиланзар царна юкъе. Шоашкара гIалат бIарга ца дайта, хьинар долаш, вIаши новкъостал деш чакхдаьлар бераш. Де деза хIама кхы духьале ца еш, хьа а дора.

Далханаи Раисайнеи хала дацар берашка шоаш яхар дайта, хIана аьлча, эггара дикагIа хьехархо халонаши къахьегами ба. ХIама ала а ца дезаш бераштa шоашта ховра де дезар хьаде. Бераштa ховш дар шоаш хьадаьр мара шоашка доацилга.

ХIанз дукха дувц школьни реформах лаьца. Вай кхер бераштa хала болх бала, царна хала хилар. Халонех кхерац бераш шоаш, хIана аьлча хIама хьаде карагIдаргхиларах шойх тешам болийта, шоаш сенна пайдана да ха гIерт уж а. К. Маркса аьннад, эггара халагIа бола болх хIама ца дар ба. Вай бераш лораду а мотташ царна атто еш, уж толхадер вай воаш да. Цудухьа бераштa хьаде могар хьадайтар эггара дикагIа школа я.

Походе хиннача бераштa боккха сакъердам хилар цох. Цул совгIа, шоашта фу карагIдаргда а хьежар уж. Царна дуккхача хана диц ца луш хургда цига шоаш леладаьраш.

Р. ЧАХКИЕВА.

Ленина ордени Даймехка тIема 1-ча степена ордени лелаеча «Грознефть» яхача объединене базерча

№ 4 йолча Грозненски юкъерча профессионально-технически училища

деша хьех кагийнахи мехкарийи ер профессеш Iомае:

1. Мехкдаьттеи гази яккхара эксплуатационни а тохкама а бурув тохача бурильщика гIонча, электросварщика болх кхоачашбе а ховргдолаш.
2. Буровойшта гIулакх дара вола электромонтер.
3. Электросварщик.
4. Слесарь-авторемонтник.
5. Химически анализ яра вола лаборант (мехкарий).
6. Топограф-геодезист.

Училище дIаэц 8—10 класс яьккха бола кагий нахи мехкарийи. Деша багIача хана дешархой мах боацаш барзкъашца, кхачанца, Iомаде дезача книжкашца Iалашбу. Производственни практике болча хана шоай специальностех болх беш даьккхача юкъерча алапех 50 процент дIалу. Деша вагIаш яьккха ха къахьегама стажаца дIалоархI. Мехкарашта лаьрхIа барзкъан ло баккхеи, тегеи, хIамаш хьувзеи Iомабеш йола курсаш я. Училище болх беш я кружокаш, спортивни секцеш. Юкъера школа яьккхараштa 36—45 сом стипенди тел. Училище кхо курс яьккха толаме экзаменаш дIачуенначарна юкъера дешар дешарах дипломи профессех квалификацин лу. Училище чакхъяьккхараш шоай специальностех городе Грозне, цун доазол арахьа балха бохийт.

Училище деша отта безам бараш директора цIерагIа ер документаш лу: заявлени, дешарах дола тешал, характеристика, 086-У формах йола медицински справка, вахача моттигера справка, ваь хиларах дола тешал, 3х4 бустам бола ялх сурт.

Хьамсара новкъостий! Дувла тха училище.

Из йистеяьккхача шоах лакха квалификаци йола болхлой хургба.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12 участок.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТОВСОЛТА

ДУВЦАР

Лоамара нах Буро тIа базар тIа болхар хьалха, лаьрхIIа кийч а беле. Нахча, модз, докъадаь дулх, думеш, махьараш, тха дохкар; шоаш цIабоагIаш шортта хIама яхьар: кIадаш, кегий хIамаш, тух, шекар, тхьамка — мел эшар, цIагIа мел доацар.

Говраш, вараш лораде цаI дIа а оттавий, тхоашта сакъерда е кино, е цирке долхар тхо.

Лоамарой дIачубаьлча городера нах юхера дIатеIаш хулар, тхох кхераш. Хьона хаций: тIатохкаш кхакха кийнаш, доагача ахкан юккъе юхатайса моашош, хаьн ядаш йIаьха Iаьржа шалташ, цхьаболчар-м хумпIарашка моакхаза тепчаш а лелайора. ДукхагIчар цу хана пезгаши бIоржаши ювхайора. Иккаш ювхаелга зIамигача сагага мара товш а дацар, доастама лоархIар.

Цу хана иштта бар-кх наьха кхетам. ХIанз вайга бувха гIирс бIаргабайча, вай пилхьаш да моттаргдар царна.

Иштта цхьана вIашагI а кхийтта базар тIа болхача нахах кир оалар. ЦаI воккхагI хулар. Кир-баьчча вар из.

Сай даьца со вахар-кх цхьан дийнахьа Буро тIа. Са да кир-баьчча вар цу дийнахьа, цул воккхагIа саг вацар тхоца.

Дика тхоай хIама ехка тхо даьннача ханна, лакхе тIа а ваьнна цхьа саг кхайкар.

— Фу йоах цо? — хаьттар дас, эрсий мотт ховш волча Мувсайга.

— БугIаш я йоах, еза чархаш хьалъийеш, хьажа дувла шоашта, йоах.

Шевар чIоагIа раьза хилар цига ваха.

— ГIоргда вай, — аьнна дас а дурам делар, — сиха йохканза йисар дIа а ехке, кийчле.

ГIумкий цIаста пхьараш бар тха хьаший. Цар коа вараши говраши дIа а оттаяь, цхьа кхалсаг дарга хьажа а йита, даха Iохайшар тхо.

Лакхе, айяьча метте, соа а йоаллаш, аьшка ши чарх латтар.

КIай коч-хьачи дувхача саго хьаара а ваьнна, цхьа хIама аьлар. Хьаараера бугIа. Лоаца тесса кIудж а болаш, сов курал урагIа хьайза ши мекх а долаш. ТIаювхаш лоаца хачиг я, гийг къайлайоаккхаш лакхе цхьа барзкъилг дувх, наькха тIара а тIаьнкIалхара а ерригa мосаш а гуш...

— Вададай! — ийкхар тхоцарча цхьан кхалсагага, — ай ер-м верзан а ваьнна, ма воагIий.

— Из-м хIама, даьра, дац хьона, — аьлар цхьанне, — цу аьшках гIертача хийла да гIалат воалаш а нийслу.

ГIоггIе белабелар лоамара нах. «Шиш-пиш» яхаш раьза боацаш тхогахьа пIелгаш хьекхар гулбеннараша.

— ДIавала, — тIатехар цхьаькхане, — сов чIоагIа гIерта барч а хаьдар хьогга бугIа.

Кхы а чIоагIагIа деладелар тхо. Тхогахьа бIаргаш а къоарзадаь, IотIакхайда соа хьа а лаьца, бокъонца бугIо санна Iимад а яь, хьалъай а яь, уй тIа Iотехар. Оагаелар тхо дагIа моттиг.

ЦIаькха тхогахьа бIаргаш а къоарзадаь, куро гIа боахаш дIаяхар бугIа.

Цхьаькха араяьлар. Цо ши чархилг кхы а хьатIайоллийтар. Аййир. Цхьаькха араяьлар, кхы тIатехар ши чархилг. Аййир.

ЧIоагIа еза хIамаш яр цар ийяьраш. Эггара чIоагIагIчо йиъ-йиъ бархI чархилг аййир. Цул чIоагIагIа цхьаккха а вацар.

Из-м дика ма дарий цар, низ болаш хилар-м, тхона куралаш ю мара. Шоаш айяь чархаш Iотехача, мекх а хьовзадий, тхогахьа бIаргаш къоарзадор-кх. Из массанена новкъа дар.

ДегIаца низ боаллаш нах-м тхоца а ма бий, оаха-м яц сага из бахьан куралаш.

Юххера тха даь сатем байра, тIеххьарчо «Iов!» аьнна цIогIа а теха, уй тIа чарахаш Iотехача. Iотохар а лоалургдар тхога, мекх а хьувзадеш бIаргаш къерза ца доре. — Iаь, ма чIоагIа куралаш ю цар вайна! — ийкхар тха даьга, — укх юкъа со дика воаца мара дукха-м ергьяцар цар уж. Воллел Товсолт-марша, дIахьокхал царна вай низ.

Товсолта хьалъайвелар, бакъда цун сесаг Шоки чIоагIа раьза йоацаш хьайзар:

— Бер да ер? Iоха!

— Яхь къувсаш моттиг я ер, Шоки-марша, бIаргагацарий хьона, цар вайга бIаргаш мишта къерзадора, мекх хьувзадеш куралаш мишта йора. Со-м гIоргвар, цул шийтта шу воккхагIа вале а. КIезига а долаш дIадаха деза-кх вай...

Товсолта кулг а лостадаь хьалъайвелар. Соцаш яц Шоки:

— Жи, хачиг а тIаювхалахь... Хьожаргъяр со...

— Даьллахьа. Шоки, сацалахь! — аьлар дехьара а сехьара а.

Ваха хьалтIаваьлар Товсолта. Дерригa адам цецдаьлар цох.

— Фу деза хьона? — хаьттар кIай хIамаш тIаювхаш хинначо, Товсолта аьшкаш айе венав, аьнна, вIалла дага а дацар цунна.

Укхаза ше ваггIачара таржам деш вар тха саг.

— Аьшкаш айе воал из.

— Ераш масса кийла я хой укханна.

— Из хьа бала бац.

Бат эза вела а къажа, кулг IотIа а хьекха, дIаюстара ваьлар вож.

Товсолта юккъера цхьан кулгаца хьалаьцар соа, гонага кхаччалца хьалъайийр шорттига Iоттайир.

— Сел Iаяха еза а яц ераш-м, — аьлар цо тхога хьа а хьажа. — ХьатIайохка алал укх соалорга е юхе йиса ши чарх а, айялла айеш хилча, ерригаш цкъа хьалъайийча бакъахьа я ераш. Еций, Хьодажкъа?

— Я, даьра! — жоп делар тха дас, — совле вайга хургйолаш. Хьога-м айлургья уж. Ши хьаьракхера-м бихьар Iа ДухьаргаштIара Iо ца буллаш вайцига кхаччалца... Уж-м хIана айяцар Iа?!

КIай хIамаш ювхар йистхилар.

— Фу йоах укхо?

— Кийи шалтеи Iодаккха йоах.

— Доккхаргда ер вахалва-сай! Кий тIера яккха вала ца везар веннав са, тIехкар даста лай ва со?! ГIертар Товсолта аьшкех, наькхага кхаччалца хьалъай а яь, шорттига Iохийцар. Че а лаьца, наха юкъе гIолла араваьлар. Водаш велакъежар из.

Дукха ганзар. Фуд-мал-даьнна тхо тохадала кхелехьа, хьийдда юха тIаваьлар уж чархаш латтача. IотIакхайда яйгга хьалъай а яь, цкъашозза яхар мо, Iо а ца тохаш шорттига Iооттайир.

Тхона-м Товсолта низ дика ма бовзарий, — городера нах цецбаьннача бисабар. Цар IаьдалагIа боккха болх хиннабар уж ийелга. Геттара айдаь тIоараш техар. «Молодец старик!» — цIогIарч детт массе оагIорахьара.

Iовала дагахьа хьаволавелар Товсолта. КIай барзкъаш дувхачо юхасоцавир.

— Фу деза укханна?

— Масс шу даьннад хьа, йоах.

— Кховзткъеи бархI. Дукха ха яц са-м.

— Тхьовра ара хIана ваьнавар хьо, йоах.

Велавелар Товсолта:

— Хаче барч ийккхаяр. Минот яханзар...

— Даьра яр хьона хьа из Iойожа езаш, — аьлар Шоке раьза йоацаш. Кулга оамалца а вешта ховча меттаца а гIалгIаша дIахайтар из болх гонахьа мел баьгIарашка.

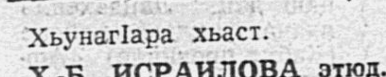
Iалаьлай цига даьллар, — даггара белар, берригаш.

ЧIоагIа сакъийрдар оаха цу дийнахьа. Бакъда Шоки, баге вIашка ца юллаш, лувш цIакхаьчар:

— Хьо фу де воаллар цу берилгашта юкъе а ийккха, чархаш ийеш. Эхь деций ер, наха дIахезача а...

Наг-нагахьа вела а луш, водаш хулар вож. Дийнахьа сарралца из луй, юха йистхургвацар. Иштта яр цун оамал.

КОДЗОЕВ Iийса.

ХьунагIара хьаст.

Х.-Б. ИСРАИЛОВА этюд.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18 АВГУСТ

ЕРА

I ПРОГРАММА

15.30, 17.30 — «Керда хоамаш».
15.45 — Шера ханаш. Август.
16.45 — «Маьрша я, музыка!» Берий хоровой коллективай Ерригсоюзни телевизионни конкурс.
17.35 — Баскетболах дувцар.
18.15 — Iилма: теори, эксперимент, практика.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.05 — «Сагн цун оалхазари». Кхийнараштa йола мультфильм.
19.15 — «Iадика хийла, «Кабул» яхача документальни фильма премьера.
21.00 — Ха.
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Эггара хьалхара ЦТ экрана тIа. «Агония» яха художественни фильм. 1, 2 серн. ПерерывагIа (23.15) «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

13.50 — Керда хоамаш.
13.55 — «ЦIера наькъаш». ШозалагIа хьонхача телефильма дийнахьара сеанс. 16 серн.
18.00 — «Керда хоамаш» (гIалгIай меттала).
18.05 — Фильм-реклама.
18.15 — «Красный Крест в школе» яха телефильм.
18.35 — «УнахцIено» (нохчий меттала).
19.05 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.20 — Мультфильм.
19.30 — «ХIара письмо теркалде» (нохчий меттала).
20.00 — «Дийлла сахьат». НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председателца Х. Х. Боковца хинна беседа.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Сопот-88» яхача илле дунен халкъашта юкъера фестиваль. Польшера трансляци. Перерыве (23.30) — «Керда дараш».

19 АВГУСТ

ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Маьрша я, музыка!»
9.20 — «Мишта дах хьо, театр?»
10.20, 15.30, 17.25 — «Керда хоамаш».
10.30 — «Ловзаш бола нах».
15.45 — Белорусски ССР телевидене программа.
16.55 — «Сендухьа а хIана а».
17.30 — Теоре дешаш. РСФСР II-ча съезда 85 шу дизарга.
18.00 — Илли оал, халха а ювл къонал.
18.15 — Школа: Хувцамий ха.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.05 — «Королева — цергашта хьекха щетка», «Питни тамаше автомашинеи» яха мультфильмаш.
19.30 — «Счет № 705». Благотворительни концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Княжна Мищерская» хьалха хиннача поварске» «Позиция» программана йола приложени.
22.50 — «Взгляд».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара программа.
8.15 — «Найда». Мультфильм.
8.35 — «Помните, у Пришвина...» Iилма-популярни фильм.
8.55 — Английски мотт. Iомабу 2 шу.
9.25 — «Нахаленок». Берашта бола фаьлг.
8.55 — Английски мотт. Iомабу 2 шу.
11.50 — «БIаьргех хий ухар». Художественни фильм.
12.15 — «Дерригa иллеш хьоашалгIа». Л Зыкина дакъа лоацаш йола фильм-концерт.
12.45 — «Керда хоамаш».
12.50 — «ЦIера наькъаш» яхача шозалагIа хьонхача телефильма дийнахьара сеанс. 17 сери.
14.05 — Халкъа ашараш.
17.30 — «Керда хоамаш» (нохчий меттала).
17.35 — «Спортивни вахар».
18.20 — «Республика кхашка». Рейд.
18.30 — «ЧIоагIача кIина — интенсивни технологи». Телефильм.
18.50 — «Перестройкеи вайи». А. Шейхиев.
19.00 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.15 — «Спокойной ночи, малыши!»
19.30 — «Дезали школеи» (гIалгIай меттала). Духхьалара передача. Телефонаш: 2-26-68, 2-93-92, 2-01-65.
20.20 — Вайх доахна денхараш. «Жилище».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Сопот-88» яхача илле дунен халкъашта юкъера фестиваль. 3 ди. Польшера трансляци. ПерерывагIа (23.30) — «Керда хоамаш».

РАДИО

18 АВГУСТ

ЕРА

7.45 — Юха а увзаш дегIахар сихдар.
7.57 — 8.00 — Передачай программа. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.27 — Передачай программа.
8.30 — 9.00 — С. Чахкиева дешаех даьха иллеш.
13.00 — «Патриот» (гIалгIай меттала).
13.15 — Микрофонаца Грозне гIолла.
13.35 — 14.00 — Музыка.
15.15 — 15.30 — «Хозрасчет — хано дIадехар»: Малгобекски районера передача (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
16.16 — 17.00 — Производства дикагIболча болхлошта лаьрхIа музыкальни программа.
18.00 — Керда хоамаш.
18.55—19.00 — Хоамаш.
18.40 — «Вахарен дийн». Радиожурнал (нохчий меттала).
18.55 — 19.00 — Музыка.

19 АВГУСТ

ПIАЬРАСКА

7.45 — 8.00 — «Юртара Iуйренаш». Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — ТIехьабусараш хила йиш яц.
8.45—9.00 — Реклама.
11.15—12.00 — Реклама.
15.15 — 15.30 — Атеистически кхетам балара ленински принципаш. Беседа (нохчий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Новкъостий оазаш.
17.31 — ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 — ДоттагIлен концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Хоамаш.
18.40 — 19.00 — «Вахара хьисап — советски».

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоапаш. малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 25—30, Грозне 28—30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка юкъ-юкъе догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 14—19, дийнахьа 29—34 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

СФ00237. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2711.